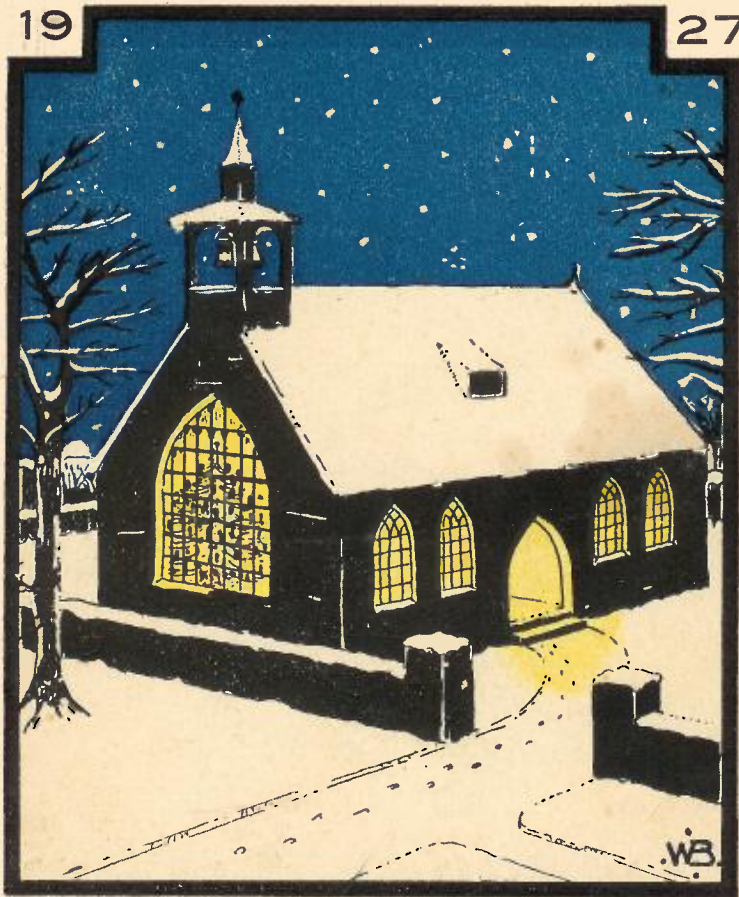

KERSTNUMMER
DE VRIEND DES HUIZES

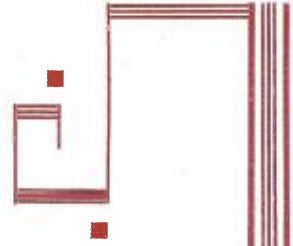
19

27

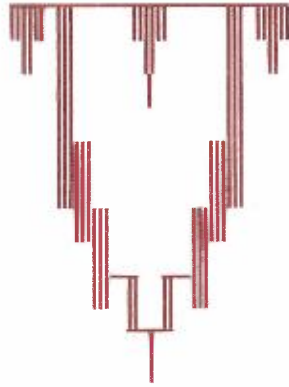

ONDER HOOFDREDACTIE VAN
Ds. J. G. STEENBEEK JR.

KERSTNUMMER

WAPEN DER BOEKDRUKKERS

Dit Kerstnummer is geheel vervaardigd door de leerlingen van de
BOEKDRUKKERIJ DER WEESINRICHTING TE NEERBOSCH

KERSTNUMMER
VAN
DE VRIEND DES HUIZES

ONDER REDACTIE VAN
Ds. J. G. STEENBEEK JR.

UITGAVE VAN NEERBOSCH' BOEKHANDEL
NEERBOSCH

DE STER IN HET

ET OOSTEN

KERSTMIS

DOOR J. H. C. KAMSTEEG

KERSTMIS was al heel nabij. Als gierende wind en kletterende regen Kerststemming verhoogden kunnen dan kan het een echte Kerstmis worden. Den geheelen dag had de wind al om het huis geraasd en telkens joeg hij de regenvlagen tegen de ramen der studeerkamer. En ongemerkt was het erkerkozijn aan de binnenkant heelemaal nat geworden.

Maar 't wás nog geen Kerstmis en Kerststemming is toch niet afhankelijk van regen en wind?

De jonge dominé liep z'n kamer wat op en neer. De adventszondagen waren nu voorbij en als straks de gemeente weer was opgekomen om stil te luisteren naar die aloude boodschap dan moest toch nog een ander register opengetrokken worden dan hij tot nu toe gedaan had.

Vervulling heeft toch altijd hooger klank dan belofte. Hoe kwam hij nu ineens aan zoo'n keurig boekenzinnetje? Hij glimlachte, want hij verstond dat hier een technische opmerking tot hem kwam, al was het dan nog zoo keurig in een netzinnetje verpakt. En om technische opmerkingen gaf hij zoo bitter weinig op dit oogenblik. 't Was eigenlijk ellendig dat je, als je stil zat te peinen over Kerstmis, aldoor die kerk voor je zag en die menschen met stil geheven aangezicht.

Voor je 't eigenlijk zelf wist zat je al je gedachten om te zetten in preekrij. 't Was alsof het daarbinnen in een groote trog was, waar alles werd gekneet en gemengd tot deeg voor het preekbrood.

En o nu wou hij niets liever dan stil voor zich zelf maar denken aan dien wondervollen Kerstnacht en als 'n klein kind, vol verbazing van het eene wonder naar het andere gaan.

Op de tafel lag de Bijbel opengeslagen bij Luc. 2. Noodig was het niet, want werkelijk hij kende die woorden wel en ongemerkt had hij al heen en weer loopende telkens zoo'n vers half luid opgezegd. Begon hij weer opnieuw? Want met eenige verheffing van stem, klonk het: „en het geschiedde in diezelfde dagen dat er een gebod uitging van den keizer Augustus.”

Hij schoof een stoel bij en zette zich tusschen de tafel en den haard waar het kolenvuur stil lag te gloeien.

't Begon al te donkeren. Die nachten waren ook zoo verbazend gulzig tegenwoordig. Ze kwamen telkens maar vroeger om hun dagenproef. Met een ruk stond hij op, sloot de gordijnen, stak de lamp aan en zette zich weer neer in de stoel die wat achteruit geschoven was.

Kerstmis! 't Is volop winter en luidt God de lente dan niet in? Vogels zijn er niet die zingen kunnen; welnu dan zal God engelen zenden, want zang zal er zijn, als die wondere lente begint. Als dat nieuwe leven aanvangt, dat den dood wegdringen gaat uit de Schepping

Gods. Als dat groote licht gekomen is, dat alle duisternis verjaagt en ten leven roept met stille koestering, al wat verstorven neerlag.

Zoo is het toch? Dat is toch geen oratorie, maar 't is zuivere waarachtigheid. Ja, toen is „het licht der lichten opgegaan.” Toen heeft „genade” z'n diepsten ontroerendsten klank gekregen.

De jonge pastor is wat overeind gaan zitten en strijkt met z'n smalle hand nerveus over de leuning van z'n stoel. Kerstmis! Z'n lippen zeggen zacht dit woord.

Hij voelt weer zoo pijnlijk duidelijk, dat Gods Woord zoo onzegbaar rijk is. O dat is vreugd en smart tegelijk die volheid van dat Goddelijke Woord.

Wat begint dat Luc. 2 toch simpel en eenvoudig.

De keizer moet geld hebben, als zoo dikwijls. Mogelijk ook wel soldaten weer opnieuw. Daarom een gebod dat de geheele wereld beschreven zoude worden. Dan weet Augustus wat die wereld waard is, dan — als alle lijsten zijn opgeteld, dan is de wereld geschat. Dan kan hij aan de wereld die zooveel nog heeft, zeggen: geef, geef. —

God heeft de geheele wereld ook geschat in Luc. 2. Maar Hij heeft geen lijsten opgeteld. Hij heeft in eenen overzien dat die gansche wereld arm en verloren was en dus ook ieder menschenkind apart. En aan die doodarme wereld, die zoo heelemaal niets blijvends bezit, gaat God nu zeggen: Neem, neem.

't Is zoo volkomen te begrijpen dat die herders gansch bevreesd en ontroerd zijn geweest. 't Was ook zoo machtig dat licht, die gestalte en daarna die hemelboodschap. En dan die zang, dat hemellied! Die zang in den nacht! Maar dat is van verrukkende zaligheid. De hemel heeft de aarde even aangeraakt en de aarde heeft een lied gehoord! Een lied waarvan de hemel is vervuld.

Zou het heelemaal zijn vergaan? Zou je nou nergens op die heele wereld ook maar één toon van die hemelmelodie meer kunnen hooren? Zouden de heuvelen en de bergen niet aldoor bezig zijn de stille echo's naar elkander toe te werpen en zou de groote zee in wondere droomnachten niet iets van dat danklied laten ruischen over 't strand? Zeker, iets van dat lied moet er nog zijn. Het kan niet geheel zijn vervlogen in 't ijle. Maar soms hoor je 't immers zelf, nu eens als kwam het van heel ver, dan weer als of het zoo maar zong in je hoofd. Maar dat was heel fijn in je ziel dan. Dat kan je zoo hebben als — ja hoe moet je dat nou zeggen — als God de deuren van je ziel had opengezet en de geuren van Zijn wondere vredehof door je henen woelen. Ja, dat lied, dat kan en dat mag niet sterven hier op deze wereld.

O de Engelen, ze hebben onzen jammer en onzen nood wel gezien, maar hebben er over heen geschouwd en ze hebben naar dat kribbekind gekeken en ze wisten het dat de eeuwig heerlijke God in Zijn Zoon was ingegaan in ons leed en onze smarten. God wendt den loop van het wereldgebeuren om en het loopt op een lofzang uit, den lofzang der genade Gods. Ja, de engelen hebben nu eenmaal hemelooogen en net als de engelen uit Jesaja's visioen, alle eeuwen overschouwend, uit-

jubelen in dat Heilig, heilig, heilig is de Heere der Heirscharen, de gansche aarde is van Zijn heerlijkheid vol, zoo ook zien in dien Ephratha nacht, de engelen wel het nabije en het aardsche, maar ze zien ook het verre en eeuwige en het klinkt, eere zij God, vrede op aarde, in menschen welbehagen. God brengt het tot overwinning met deze aarde vol donkerheid en dood en schuld. En wat nu maar bij en tot deze verloren wereld gerekend wil worden, wat nu maar niet te trotsch is om te behooren tot die menschheid die vol boosheid is, die worde dan maar door engelenhand gewezen naar stal en krib, waar Hij ligt die de volle, breede, diepe genade des Vaders uitdragen komt.

Was hij nou toch weer aan 't preeken geslagen? Och wel nee, mag je dan voor je zelf niet zoo eens uitpraten en dan nog — als dat dan een preek heeten moet, is het dan daarmee, met dien naam veroordeeld? Was het niet altijd z'n innig begeeren om gewoon te spreken tot de menschen ook en vooral als hij het over de dingen had die het Koninkrijk Gods aangingen?

Kerstmis! Toch wel heel armoedig die stal en die krib. Neen, nu maar niet denken aan dat ruw bescheid dat Jozef en Maria allicht gekregen hebben. Niet denken aan dat smartelijke: „geen plaats in de herberg.” Maar ineens staat het toch voor je en je voelt het, niet als een oude geschiedenis maar als een geschiedenis van dezen tijd. Geen plaats voor het Christuskind. Maar daar wordt je stil van en God gaat toch door. Is er geen plaats voor dat kindeke waar voor iedereen plaats is, welnu dan zal God een plaatsje zoeken, in een afgelegen hoek, in een stal, want hij gaat door met zijn genade en Hij geeft, Hij geeft, het allerhoogste wat hij geven kan, Hij geeft Zijnen Zoon.

Maar toch die beestenkribbe en die vunzige schuur.

O hier is alles wonderlijk, omdat alles goddelijk is.

Een nieuwe lente? 't Is meer, 't is een nieuwe tijd!

't Is de tijd waarin het dwaze wordt openbaar als het wijze Gods; 't is een tijd waarin het verachte der wereld omglansd staat met den lichtgloed van Gods koninkrijk.

Augustus — de Heerscher — op zijn troon.

Christus — de dienende — in 'n kribbe.

't Is een tijd waarin het gaan zal tegen de berekening der menschen in. God zal dienen in Zijnen Zoon, de wereld die tegen hem opstandig is. En in dat dienen zal geopenbaard worden Zijn heerschappij. En vast zal die heerschappij staan, onwankelbaar, omdat ze geworteld staat in de liefde van Zijn hart, de liefde die de verlorenen omarmt en staande houdt.

Het gaat een wonderlijken gang. Heel dit beginnen is profetie van het wondere leven en van het wondere sterven. Het gaat een goddelijken gang. Het gaat tegen ons denken in en toch het is de Majesteitelijke gang van de hooge Liefde Gods, die sterft en toch leeft; die doodarm is en meer dan koninklijk rijk, die onder gaat en volkomen triumfeert. —

Kerstmis! „dat u heden geboren is de Zaligmaker, welke is Christus

de Heere." Dat zijn toch wel mee van de bekendste woorden uit heel de kerstgeschiedenis. Ze stonden dan ook onderstreept in z'n Bijbel, die de jonge preeker, die niet preeken wilde, weer ter hand had genomen. Als kleine jongen al had hij die woorden geleerd. Maar met nieuwe klank kwamen die woorden op hem toe. —

Straks zou het Kerstdag zijn. En was alles geen ijdelheid voor hem, als dat „U" zijn blijvend bezit niet was geworden. Zou hij ooit de volle klank van dat „Zaligmaker" kunnen verstaan, als hij zijn reddend werk, dat werk van Christus, zelf niet ervoer. En Christus — o ja, de gezalfde, dat wist hij wel — maar zou Hij ooit aanbiddelijk voor hem zijn als hij Hem niet overdropen zag door den geest Gods, die Hem hulde in het reukkleed van zijn eeuwig welbehagen? En de Heer? Zijn Heer? Zijn gebieder? Zijn meester? Zijn koning, Zijn al? —

U geboren! — Werd het lichter in de kamer?

Werd het wijd en ruim? 't Was bijna Kerstmis. God ging inluiden nieuwe lent en . . . hij stond op van z'n stoel en knielde neer en z'n gesloten oogen zagen de woorden van Luc. 2 nog wel staan. Maar z'n hart zag andere dingen. Z'n hart zag donkere schuld in zwarte zonde, maar meer! Werd het licht, werd het ruim? Hij bad, en hij bad met heel z'n ziel of hij het luiden van Gods klokken hooren mocht, of hij den juichenden klank van „Zaligmaker" volkomen mochtverstaan of hij mee mocht met de Herders, om iets te zien van die wondere gave Gods, of de dag van Kerstmis voor hem een hoog-heilige dag mocht zijn.

Toen stond hij op en hij las weer met stille stem de bekende geschiedenis uit Lucas 2 en 't was weer nieuw voor hem.

WIJZE WOORDEN

HUYGENS:

De vrome lieden staan als sterren, die men schiet,
Men dreigt ze wel van verre,
Maar de geschoten sterre,
Noch de gelasterde eer en raakt dat schieten niet.

TEN KATE:

Geef, wat ge geven kunt, niet nutloos is uw leven,
Zoo ge al geen vruchtboom zijt, toch kunt gij schaduw geven.

DE GENESTET:

Wie als een kind zijn dag geniet,
Zal nooit zijn dag beklagen,
Hij scheidt, wat kome, in 't nieuw verschiet
Weer altijd nieuw behagen.

JAN LUYKEN:

De duivel is een duizendkunstenaar: hij kan zich zóó wel voordoen
als engel des lichts, dat een geoefende ziele genoeg te doen heeft
om te onderscheiden, of het goddelijk of duivelsch zij, hetgeen som-
wijlen voorkomt.

LHOTZKY:

Gelukkig hij, die aan gene zijde van lof en blaam staat. Die onbe-
wust wil zijn van hetgeen de menschen over hem spreken.

DE GENESTET:

Ja, de kind'ren Gods zijn blijde,
Blijde ook onder strijd en plicht,
't Leven heeft zijn donkere zijde,
Maar hun ziele heeft het licht.

JACOB CATS:

Indien ik iets van harte wacht,
Maar dat Gij, Heer, onnuttig acht,
O God, verhoor mijn bede niet!
't Is 't beste, dat Uw wil geschied'!

„STILLE NACHT HEILIGE NACHT”

VOLGENS oude liederenbundels is dit algemeen verbreide kerstlied een „Volkslied”.

Een volkslied in dien zin, dat de auteur niet aan te wijzen is, kan men „Stille nacht, heilige nacht” niet noemen. Wel in die beteekenis, dat het alle eigenschappen in zich heeft om tot een gemeenschappelijk eigendom van het volk, wat meer is, van vele volken te worden. Want ver buiten en over de grenzen van Duitschland, waar het voor het eerst werd gezongen, zelfs in geheel nieuwen vorm, werd het bekend en gezongen.

Bij de vraag naar den vervaardiger, noemde men voornamelijk drie mannen: Beethoven, Michael Haydn en den Munchener Hofkapelmeester Kaspar Aiblinger. Een nauwgezet historisch onderzoek leidde echter tot andere resultaten. Thans staat het vast, dat de melodie door Franz Gruber en de tekst door Joseph Mohr gemaakt is.

Daar, waar de wildstroomende Salzach de beide landen Oostenrijk en Beieren op natuurlijke wijze scheidt, ligt een rustig en vriendelijk dorpje, met nederige boerenhuisjes en vredig kerkje Arnsdorf.

Velden en wouden omgeven het en nog heden toont men er met begrijpelijken trots het schoolgebouw, waar Franz Gruber als de eerste leeraar in 1807 zijn aanstelling kreeg. Tegelijkertijd bekleedde hij er de betrekking van organist, welke hij sedert 1816 ook in de St. Nicolaas-kerk van het naburige Oberndorf waarnam. Liefde tot de muziek was hem aangeboren. Van zijn eersten onderwijzer kreeg hij niet uitsluitend onderricht in de gewone vakken, maar ook in de beginselen der muziek. Niet gemakkelijk had hij het in zijn jeugd. Zijn vader, een eenvoudig man die met weven in de behoefte der zijnen trachtte te voorzien, had hem voor de weverij bestemd. Tranen van den jongen, noch smeeken van den leeraar vermochten den vader van inzicht te doen veranderen. Franz zou en moest aan den weefstoel zijn brood verdienen. Overdag deed hij wat zijn vader eischte, maar in de avonden ontvluchtte hij het ouderlijk huis en werd door zijn onderwijzer in de geheimen der toonkunst, voornamelijk van het orgelspel, ingewijd.

Men verhaalt, dat de jongen bij gebrek aan een instrument een aantal houten kloesjes in den wand van zijn kamertje aanbracht om zich met behulp daarvan de noodige vingervaardigheid eigen te maken. Maar weldra kwam er verandering. Zijn leeraar wordt plotseling ongesteld. Niemand der bewoners was in staat den dienst aan het orgel op Zondag over te nemen. Dan komt de nauwelijks 12-jarige Franz, neemt plaats voor het orgel en dwingt door zijn kranig spel aller bewondering af. Niet het minst is zijn vader verbaasd. Hij koopt een spinnet voor zijn zoon en geeft hem eindelijk de vurig verlangde toestemming zich geheel aan de beoefening der muziek te mogen wijden. Ook voor het onderwijzerschap bekwaamt hij zich en ziet zich op 20-jarigen leeftijd in Arnsdorf aangesteld. Als hem in 1823 in Hallein de plaats van „Stadtpfarrchorregent” wordt aangeboden, kan hij zich van dien tijd af geheel met de muziek en in 't bijzonder de kerkmuziek bezig houden. Vol toewijding en liefde kwijt hij zich van zijn taak.

Een groot aantal kerkelijke werken ontstaan hier, welke echter grootendeels verloren zijn gegaan. Zelfs heeft de wereldlijke muziekbeoefening der stad zijn belangstelling, hetgeen blijkt uit het oordeel van tijdgenooten. Huwelijksvreugd, zoowel als huwelijksleed is zijn deel, tot driemaal toe is hij getrouwd geweest. Na een lang en smartelijk ziekbed sloot hij in Juni 1863 voor altijd de oogen.

Sedert 1897 bevindt zich boven den ingang van het schoolgebouw, waar Gruber onderwijs gaf, een marmeren gedenkplaat met een versje, waarin hij als de componist van het Kerstlied aangeduid wordt.

De waarheid van het gezegde, dat dichters en componisten eerst na hun dood geëerd worden is ook bij den dichter Mohr duidelijk gebleken. Eerst den 25sten December 1918 werd in de nieuwe kerk te Oberndorf een bronzen beeld onthuld om de nagedachtenis van den priester-dichter te eeren. Dat was juist honderd jaar na den gedenkwaardigen Kerstnacht, waarin het lied voor de eerste maal gezongen werd.

In 1792 geboren ontving Mohr op 22-jarigen leeftijd de priesterwijding. Een plaats als hulppriester in Oberndorf brengt hem in aanraking met Gruber. Een nauwe vriendschappelijke betrekking ontstaat tusschen beide mannen. Mohr wordt ons beschreven als een man van zwakke gezondheid, maar met een hart van goud. Niet met aardsche goederen gezegend, ondersteunde hij van zijn klein inkomen nog een ziekelijke moeder en een arme zuster. Zijn goedheid en vrijgevigheid waren zoo groot, dat hij dikwijls zooveel weggaf, dat hij zelf met armoede te kampen had en gebrek leed.

Op het kerkhof te Wagvain werd hij in 1848 begraven. Geen steen geen opschrift siert het graf. Zoo sluimert de dichter van „Stille Nacht” tot aan den jongsten dag.

De eigenlijke oorzaak van het ontstaan van het lied wordt ons aldus verhaald: Het orgel in Oberndorf's kerk had zoozeer door vocht geleden, dat het bij den dienst niet meer te gebruiken was. Noodgedrongen zou men dus in den heiligen Kerstnacht den gewijden orgelklank moeten missen.

Dat ging den ijverigen en vromen hulppriester Mohr te ver. Hij zelf zocht de gemeente het gemis zoo weinig mogelijk te doen gevoelen. Het eenvoudige lied vloeit hem uit de pen. Zijn vriend de organist Gruber moet nu maar verder helpen. Deze vervaardigt dan te zelfder tijd de melodie en bewerkt ze voor twee solostemmen, welke hij van een eenvoudige gitaarbegeleiding voorziet. Nog dien zelfden avond (24 December 1818) werd het lied met Kerstmis in Oberndorf's kerkje ten gehore gebracht. Mohr zong met zijn welluidende tenor de melodie en speelde de gitaarbegeleiding. Gruber zong de bas. Geen van beiden zal vermoed hebben, dat eens hun lied over de geheele wereld bekend en geliefd zou worden.

GIJ KOMT OM DE WERELD TE WINNEN,
DEN MACHTIGSTEN VIJAND TE SLAAN;
DE MACHT VAN UW LIEFDE VAN BINNEN
KAN WERELD NOCH HELLE WEERSTAAN.

SNEEUW

Het dorp ligt in den vroegen nacht
Zoo rustig tot zichzelf gewend —
De weg gaat stil en in gedacht
Als een die alle dingen kent,

Langs hoeven, die hun zekerheid
Van eender en altoos te staan
Als glimlaech hebben uitgeleid
In 't licht van aarzelende maan.

Maar binnen die, in ieder huis —
Gij weet de stugheid in het oog,
Gij proeft den wrok om ieder kruis
En elk gebed, dat tot U loog!

God — wie kent als Gij de schuld,
Die bredig hier te slapen ligt —
Cetwijl Uw vlammend ongeduld
Staat dreigend over ons gericht?

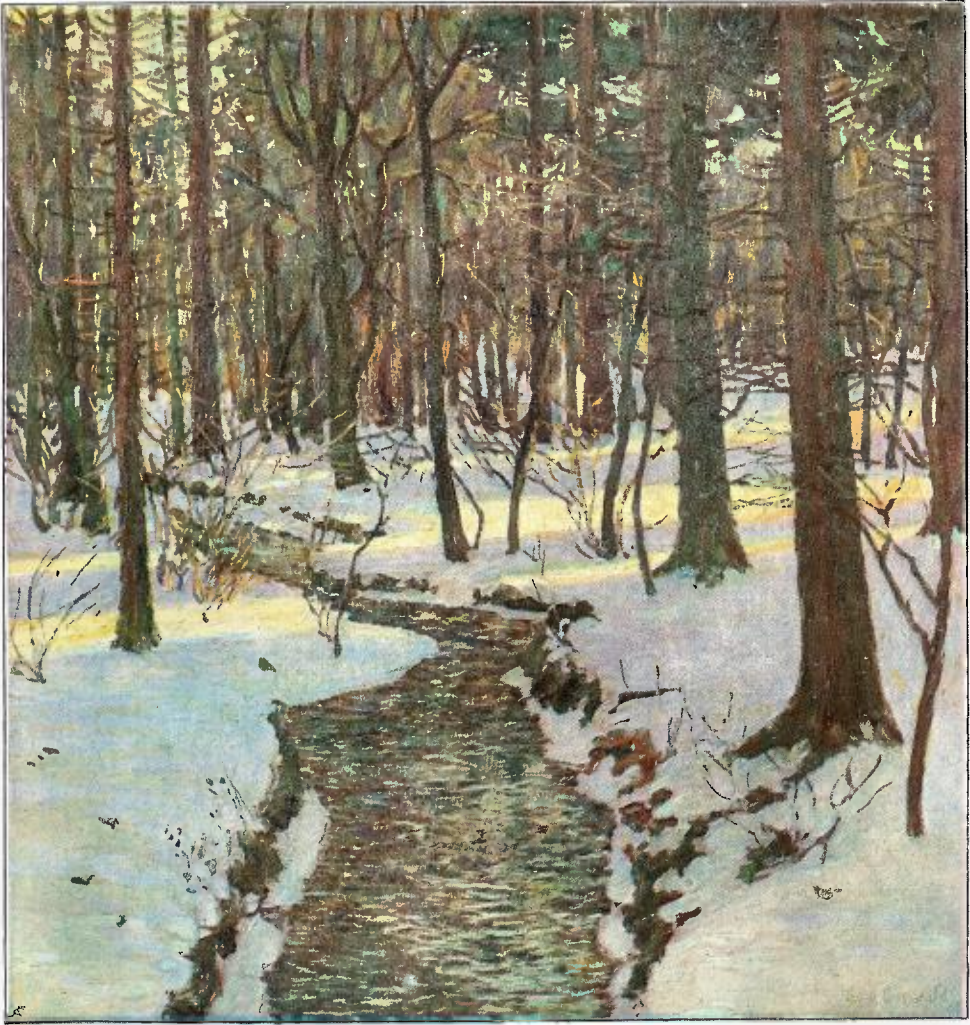
Het diepe kreunen van den wind
Drijft aan de ramen steeds zijn klacht,
Dat hij nu zoo verlaten vindt
De wereld in den natten nacht.

En wilder gaat hij in zijn wrok,
Die zwoept hem tot fanaten geest —
Hoor, in de verte luidt een klok
Den innegang van 't heilig feest . . .

De wind grijpt juichend het geluid,
Dat van den waanzin hem bedrijft,
En waait het op de landen uit
Zoober de wereld openleit . . .

Tot alles is verbuld van klank
En tot in ieder harte heest
Het groot geluk, in grooten dank,
Dat God zoo lief de wereld heeft . . .

WINTERMORGEN

De oude stal was kil van bocht
En angstig in lantarenschijn —
Maria, na den langen tocht,
Was bleek van moeheid en van pijn.

Hij rustte op het harde stroo
En droeg een glimlach wonderbaar
En merkte Jozefs liefde noo,
Onhandig zorgend over haar.

Maar aan den hemel ging een ster
En dreven zangen op den wind,
Want langzaam kwamen van heel ver
Drie wijze mannen om een kind.

Zoo, in de armoe onzer ziel,
Zijt Gij geboren onverwacht,
En 't licht, dat rond Uw hoofdjen viel
Staat als een ster in onzen nacht.

KERSTFEEST EN KERSTSYMBOLIEK

DOOR M. C. FALLENTIN

DAAR is geen Christelijke feestdag, die zulk een algemeene bemindheid verworven heeft, als de Kerstdag.

Hebben de andere feesten voor een groot deel onze medeburgers niet veel meer waarde, dan die van een vrijen dag, het Kerstfeest brengt hun meer — de fijne rollade en het dubbele nummer van hun tijdschrift, de groote rede van hun politieken leider en het buitengewone bioscoopprogramma, ook de versiering van winkel en woning en het huiselijke — vaak ook onhuiselijke — samenzijn met zijn veelheid van verrassingen en versnaperingen.

Merkwaardig, dat vooral de puurstoffelijke genieting van het Kerstfeest steeds grooter bekoring blijkt te hebben en dat de Heidensche elementen daarin de groote aantrekkelijkheid ervan uitmaken voor hen, die zich boven het geloof aan God verheven achten.

Heidensche elementen? Zijn dan de Kerstboom met zijn lichtjes en kleurige slingers en ballen, de hulst en de mistletoe elementen van Heidenschen oorsprong?

Er is geen twijfel aan.

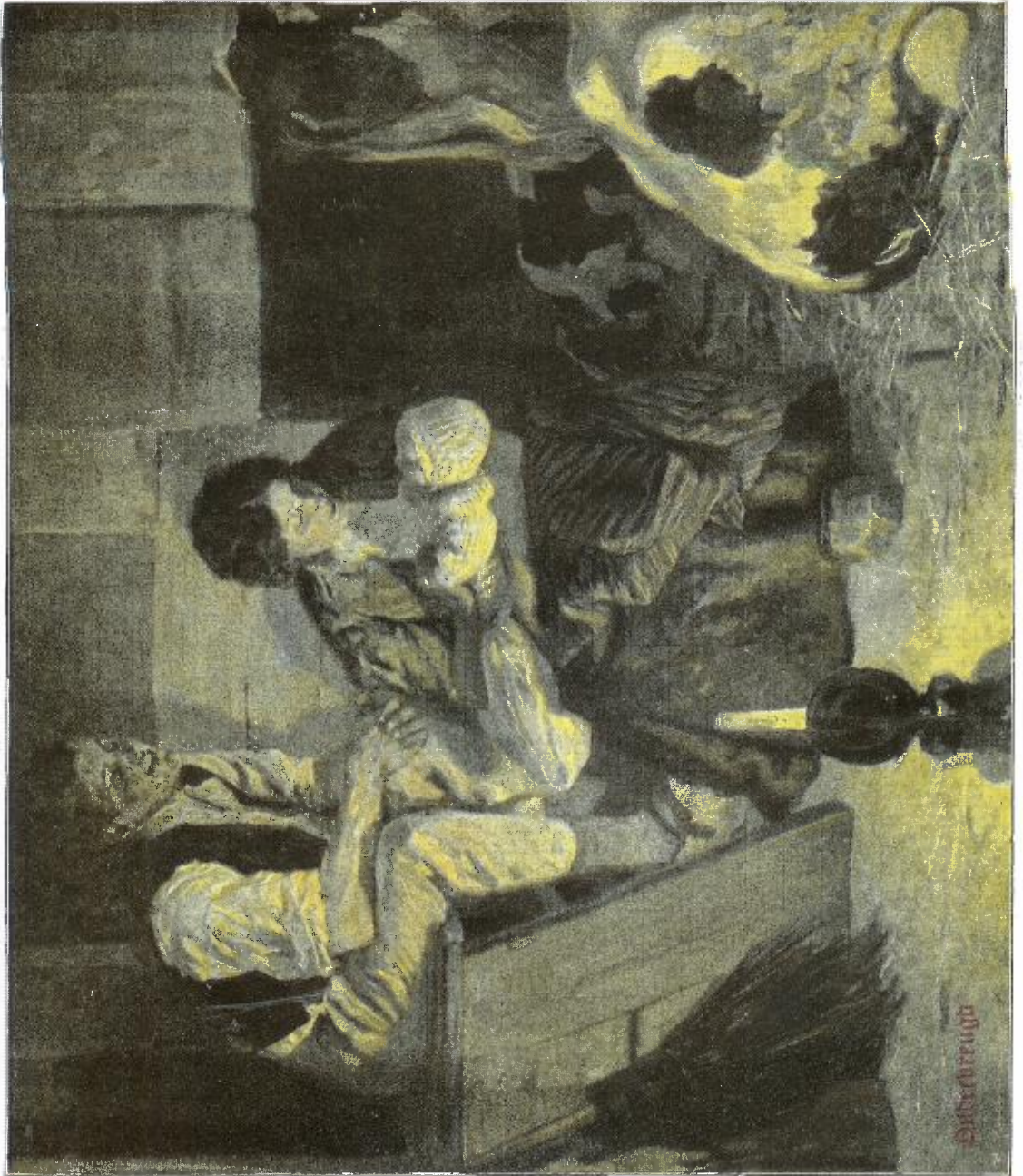
Nog meer — zelfs de datum, waarop wij Kerstfeest vieren is niet bepaald door Christelijke overlevering, maar door de dagen, waarop vele eeuwen geleden, de Heidenen, misschien ook wel de Joden, hun feesten vierden.

Dat laat zich wel verklaren.

De juiste datum, zelfs het jaar van Christus' komst, in het vleesch, is niet met zekerheid te bepalen. Toch wilde de Christenheid dit belangrijke feit in Gods heilplan op een bepaalden dag herdenken, gelijk het ook Zijn dood en opstanding gedacht. Er moest dus een datum worden aangenomen en ofschoon enkele tradities bij de bepaling daarvan wel een rol speelden, werd dit feest wel hoofdzakelijk op 25 December bepaald, omdat het dan samenviel met de Romeinsche feesten, die tal van symbolen bevatten, welke ook door de Christenen voor hun viering konden worden overgenomen.

Daar waren de Romeinsche Saturnalia, van 17 tot 21 December, waarin de „gouden eeuw” uit de mythologie werd herdacht, en slaven vrijheid genoten en zelfs door hun meesters werden bediend. Was dat niet het verbreken — zij het ook maar voor enkele dagen, van het juk van hun last en den stok hunner schouderen?

Dan volgden — op 22 December — de Siggilaria, het feest der poppen, waarop de kinderen speelgoed en andere geschenken ontvingen. Was daar ook niet een parallel in te trekken met het groote geschenk, dat God aan Zijn kinderen gaf door het zenden van Zijn Zoon?

Subterfuge

KERSTFEEST EN KERSTSYMBOOL

En daarna, op den 25sten, kwam de Dies Natalis Imich Palis, de geboortedag van de onoverwonnen zon, wanneer de dagen, na den zonnestilstand, weer begonnen te lengen, een feest, dat als symbool kon dienen voor het licht der lichten, dat opging, toen de gansche aarde in nacht verzonken was.

En merkwaardig — deze zelfde periode van het jaar omvatte niet slechts een aantal feesten in Romeinsche landen, maar overal waar het Christendom in de eerste eeuwen met zijn prediking en ook met de viering van 's Heeren geboorte kwam, vond het reeds een feest met alle symbolen, die het geschikt maakten om tot Kerstfeest omgevormd te worden.

De Joden hadden dan hun feest der tempelvernieuwing, een herinnering aan het herstel van den tempel in zijn oorspronkelijke bestemming, na de ontheiliging door Antiochus Epyshanes. Zij noemden het ook het feest der lichten en plachten op dien dag een groot aantal lampen te ontsteken, die straks voor de Christenen weer zouden spreken van het Licht der wereld, van Hem, die zichzelf den tempel noemde.

En eindelijk — voor ons volk in dit opzicht van het meeste belang, hadden de Germanen hun Julfeest, de viering van den winterzonnestilstand.

Aan dit feest was een mythe verbonden. Op een dag speelden de goden een dartel spel. Zij schoten hun pijlen af op den jongen Balder, den lichtgod, wel wetende, dat zij hem niet deren konden. Want alle boomen en struiken op en onder de aarde hadden, desgevraagd, beloofd, dat geen hunner takken, als pijl gebruikt, den god kwetsen zouden. Slechts aan den maretak, de mistletoe, die noch op de aarde noch onder de aarde groeit, maar woekert op de stammen van boomen was deze vraag niet gesteld. En Loki, de god van duisternis en leugen, dit wetende, maakte een pijl uit een maretak en legde die tusschen de andere. Argeloos nam een der goden dezen pijl op, mikte en — het onheil was geschied. Balder was doodelijk getroffen. Nu had hij voortaan immer in de onderwereld moeten vertoeven, indien de goden Hel, de godin van het doodenrijk niet hadden kunnen vermurwen toe te staan hem althans zes maanden van het jaar bij hen te laten vertoeven. Dat was de zonnetijd, de zomertijd en welk een vreugde heerschte daarom in het land, wanneer het midwinterfeest aankondigde, dat Balder weer spoedig verrijzen zou en de aarde met zijn licht zou zegenen.

De onschuldige — en toch schuldige — maretak speelde bij deze feestviering een groote rol. En de Christenen zagen in deze plant zoo veel symbolen, dat zij haar gaarne ook voor hun feestviering gebruikten.

De Grieken — en ook bij Virgilius vinden wij de gedachte terug — meenden, dat met een maretak de poort van de nowerld te openen was. Sprak dan de tak ook niet van Hem, wien de sleutels van het doodenrijk gegeven zijn?

De Drüsden, Keltische priesters, waren ervan overtuigd, dat de mistletoe ziekte kon bezweren en de Christenen gebruikten haar daarom om te herinneren aan den boom des levens, welks bladeren tot genezing der heidenen zijn.

Vooral had deze plant waarde als zij gevonden werd op den eikeboom en dit groeien aan den beschermenden stam van den woudreus, wees de Christenen op hun afhankelijkheid van God.

De mistletoe was ook een teeken des vredes — alweer een symbool — en werd zoo heilig geacht, dat twee vijanden, wanneer zij elkaar onder deze plant ontmoetten de wapens neerlegden en die niet voor den volgende dag tegen elkaar opnamen. Boven de deur van het huis opgehangen beteekende zij een hartelijk welkom voor ieder, die binnentrad. Thans hangen de Engelschen nog de mistletoe boven hun deur en vooral de dames, die binnentreden, kunnen zich verzekerd houden van een vriendelijke ontvangst. De klinkende kus, die iedere heer een dame mag geven als zij onder de mistletoe staat, zal haar daarvan wel overtuigen.

In sommige streken komt ook de klimop als kerstversiering voor. De krans, die Bacchus, de wijngod, om de slapen had, was van klimopbladen gevlochten. Aldus opgevat zou zij niet als kerstsymbool kunnen dienen. Maar het feit, dat de klimop immer van steun afhankelijk is, om zich omhoog te werken, maakte haar toch weer tot een bruikbaar symbool. En de gedachte aan de kroon van Bacchus werd aldus overgenomen, dat voortaan de hulst met de stekende blaadjes en de bessen als bloeddruppels heenwijzen zouden naar de doornenkroon van den Zaligmaker.

De Kerstroos dankt haar plaats onder onze kerstversieringen aan de omstandigheid, dat zij in den winter bloeit en aldus spreekt van het rijtje, dat ontsprongen is aan den afgehouden tronk van Isaï, de roos, ontloken aan Jesse's ouden stam.

Over het ontstaan van het gebruik van den kerstboom valt niet veel te zeggen. Een plaats in de Christelijke Kerstfeestviering neemt deze boom eerst sinds enkele eeuwen in. Toch schijnen hier ook Germaansche overleveringen in het spel te zijn en zou de boom gewijd zijn aan den geest van den plantengroei. Ook wordt beweerd, dat deze boom verband zou houden met het verhaal, volgens hetwelk Bonifacius op een Kerstdag een Germaanschen heiligen eik geveld zou hebben, in welks plaats onmiddellijk een den opgeschoten zou zijn. Ook de legende die vertelt, dat in den nacht van 's Heeren geboorte — het zou een winternacht geweest zijn — de boomen gingen groenen, moet dienen om het gebruik van den Kerstboom te verklaren en ook wordt verband gezocht met het loofhuttenfeest en met den intocht van Jezus in Jeruzalem, toen Hij met groene twijgen begroet werd. De zin van de verlichting met kaarsjes en de versiering van den boom behoeft zeker geen verklaring meer.

Kerstfeest is het feest, rijk aan symbolen. Gelukkig de mensch, die niet in de eerste plaats verstandelijk de bedoeling dier symbolen verklaren kan, maar die dieper schouwt en Hem ziet, van Wien alle symbolen en al onze woorden slechts stamelen kunnen getuigen.

CHARLES DICKENS' KERSTMISGELOOF

DOOR P. MONS

TOEN Charles Dickens stierf, zeide iemand van hem: „Ik kan mij niet herinneren dat ooit één schrijver zóó geliefd was en zoo betreurd wordt.”

Inderdaad, het was niet te veel gezegd. Wel staat er geen standbeeld van hem te Londen, uitgezonderd een kleine buste in Snow Hill, maar zulks was ook niet noodig: Dickens is afgebeeld in zoo vele harten. Wie las niet zijn *Samuel Pickwick*, *Nelly*, *Olivier Twist*, *Kerstvertellingen*? Wie kan veronderstellen, wie kan schatten den goeden invloed die van zijn boeken is uitgegaan? Carlyle zeide van hem: „die zachte, hoogbegaafde, steeds vriendelijke Dickens. Elke duim aan dien man was rechtschapenheid.”

Van Dickens' schrijven is, vooral in Engeland, groote invloed uitgegaan. De wereld schijnt een minder droevige sinds hij zijn boodschap schreef.

Boodschap? Had Dickens een boodschap?

Wie deze vragen stelt levert het bewijs des schrijvers boeken niet begrepen te hebben, want hij bracht de wereld zeer zeker een boodschap: geen nieuwe, neen, een heel oude boodschap maar in een ander geluid.

De biografen van den beroemden Engelschen schrijver zijn het nooit eens geweest wat nu wel zijn geloofsleer was: zelf liet hij er zich nooit over uit, misschien wel omdat hij het zelf niet wist.

Doch de aandachtige lezer van zijn boeken komt onder de beking van de atmosfeer, welke hij daaruit ademt. Dickens evangeliseerde niet bewust, niet geforceerd; ook verkondigde hij geen artikelen uit zijn geloofsleer. Hij dogmatiseerde niet in zijn boeken. Hij was eenvoudig boodschapper, vertolker van de Christelijke gedachte. De schrijver had een open oog voor de maatschappelijke toestanden van zijn tijd en ontdekte alles, wat een moedig durven zien kan ontdekken. En hij schreef meer dan één Camera Obscura in zijn genre en op zijn wijze, maar dorst zijn lens ook te richten op de zelfkant der samenleving en fotografeerde niet alleen de knusse huiselijkheid, maar maakte afdrukken van opnamen uit het leven in en tusschen krotten, zoogenaamde liefdadige instellingen en van het mistige, koude Londen.

Dickens was als schrijver populair, omdat hij zijn ervaringen en gedachten verkondigde in een eenvoudige, doch zeer persoonlijke en pitte stijl, aangenaam om te lezen, want niettegenstaande zijn populaire schrijfwijze was hij nooit banaal en nooit plat.

Hij was een realist, maar vol enthousiasme, scheidende goed van kwaad, zoodra hij het zag. Een van zijn laatste critici schreef dat hij zich bezig hield met het tentoonstellen van zijn eigen ziel.

Dickens, evenals Shakespeare, leefde bijwijlen in een droomwereld,

maar hij bleef niet tevreden met droomen. Naast zijn leven van kunstenaar leefde hij het leven van een practisch man.

Het interesseert ons te weten wat toch eigenlijk zijn geloof was, daar hij, zonder het op te dringen, zijn lezers bracht in de stemming waarin hij hen hebben wilde. En dat waren er zooveelen en daaruit velen, die sinds lang vergeten waren wat Kerstmis geestelijk beteekent.

Wij hebben in ons land menschen die zich bezig houden met het recenseeren van Zondagsschoolboekjes welke den kinderen met Kerstmis ten geschenke gegeven worden.

Zoo'n verzameling van recensies wordt dan „leidraad" genoemd en daarin leest men b.v. : „de schrijfster heeft het boekje vlot geschreven, maar behalve op blz. 7 en 18 komt er verder geen evangelie in voor." Wat natuurlijk voor den auteur van zoo'n boekje een aansporing is om tegen het volgend jaar een boekje te schrijven met op elke bladzijde „evangelie".

En als nu Dickens heden ten dage in ons land tegen Kerstmis een boek liet verschijnen als b.v. zijn „Kerstvertellingen," en het viel in handen van zoo'n recencent, dan voorspelden wij hem bovenstaande beoordeeling, maar dan nog zonder de eer van blz. 7 en 18, want wij kunnen ons niet herinneren dat hij een paar bijbelteksten naar voren geschoven heeft om vooral te laten merken, dat hij geen heiden was.

Neen, Dickens schreef zijn geloof niet in formules, maar omdat Christus in zijn hart woonde en hij zich zijn geloof niet schaamde, ademen wij in zijn boeken een atmosfeer, die de onze is. Een Christen kan nu eenmaal niet anders schrijven.

Als vertolker had hij zijn eigen visie op het leven en als de groote apostel van Kerstmis zag hij Christus het best als Kind.

„Hij was een kind, een heel klein kind toen Hij daar in de kribbe lag: zoo klein. En het leek als wilde het hooi Hem geheel verbergen. Hij was mooi, zóó mooi, dat de sterren verschenen en trachtten door een spleet in het dak Zijn gezichtje met een zacht licht te beschijnen. Zijn komst was noodzakelijk, zóó noodzakelijk, dat heel het menschdom, ook gestorven en ongeborn, roepende was Zijn naam.

Maar Hij was nu nog een liefallig kind en de herders wisten op dat oogenblik nog niet anders dan dat nog nooit een kind geboren was, aan Hem gelijk."

Door zoodanige wijze van schrijven suggereert de schrijver zijn lezers het Kind te zien.

Hij wilde Kerstmis zien met een smeekend en aanbidgend menschdom. Diep in Dickens' hart lag het geheim van zijn blijmoedigheid: de wetenschap, dat de Vader den Zoon gezonden had. Dat in Betlehem's kribbe het Kind geboren was. De schrijver had Christus' komst verstaan en bracht in zijn boeken de Boodschap over.

„En als ik in de frissche winterlucht wandelde, op de boomen het rijp zag glinsteren, dan voelde ik alsof heel de natuur deelde in de vreugd om den Geboortedag."

Als Dickens de Boodschap begon te vertolken, dan bracht hij die

met overtuiging, want hij zag haar in heur wijdste beteekenis. Hij was gebonden aan de zeden en gewoonten van zijn tijd, welke bepaald werden door vastgestelde regels. Volgens die regels was de afscheiding tusschen goed en kwaad kunstig en oppervlakkig.

„Deugdzaamheid is goed voor vuile sokken Ondeugd, volgens Christelijke moraal ook werkelijk ondeugd, verandert volgens die vaste regels, evenals getrouwde vrouwen, van naam en wordt verdichtsel”.

Dickens' kijk op het leven, getoetst aan het Kind, was anders: noch zeden en begrippen van den tijd, noch uitwendige schoonheid van omstandigheden of ander vernis, mogen van invloed zijn op of regelen de moraal.

Dickens ervoer de blijdschap van de Kerstboodschap en hij bewaarde die in zijn hart, wat hem zijn leven lang een blijmoedig, aangenaam mensch deed zijn. Hij geloofde in een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

Hij droomde van dat Geluk, geïnspireerd door de Kerstboodschap en vertolkte dat in zijn boeken, want hij ontdekte dat ook anderen daar van droomden, maar hun droom niet konden verklaren — omdat zij niet aan de geboorte en de boodschap van het Kind dachten. Er zijn zoo veel menschen, die kunnen praten over hel en droefheid, maar zoo weinig kunnen vertolken geluk en hemel. Signorelli faalde, Angelico slaagde in de kunst, hetgeen weinig artisten en auteurs vermogen, om de menschen in hun werk de mogelijkheid te toonen van echt mensche-lijke blijdschap. Maar nooit was er een kunstenaar die dat zoo echt kon als Dickens. Zijn boodschap van Kerstmis is de boodschap van geluk. In zijn „Kerstvertellingen” is iedereen gelukkig met wat Mr. Charleston noemt: „topzwaar geluk”. Nu zijn er predikers die bevreesd zijn voor zulke aanvaarding van het geluk. Dickens dacht niet zoo. Zijn vertolking van het goede nieuws van Kerstmis gaf geen oppervlakkig geluk. Want wat is geloof waard als het ons slechts een tweedehandsch blijdschap kan geven?

„Ik bevond mij met Kerstmis op het kerkplein van het dorp tusschen de graven; maar de Kerstgedachte hield elke beklemde verre, door de zekerheid en de stelligheid van het geloof.”

Dickens kon niet wachten tot Paschen om de Boodschap te brengen, want wat grooter geschenk kon het Kind brengen dan de zekerheid der opstanding? Omdat het Kind kwam, werd de dood te niet gedaan.

De bron van alle geluk is goedheid. De eenige manier om menschen goed te maken is slechts door goedheid. Dit vertelt Dickens in zijn boeken steeds weer. De egoistische menschen, die in zijn boeken voorkomen, zijn niet gelukkig, kennen geen blijdschap. Zij moeten eerst komen in de sfeer, welke Dickens in zijn tafreelen schept en ontdekken dan stralende blijdschap, ook bij niet met aardsche goederen gezegende menschen. Armoede en ziekte kunnen dat licht niet verduisteren. Het is onoverwinnelijk! Scrooge had zijn eigen zelfzucht nimmer geweten en kon derhalve de oorzaak van zijn levensarmoede niet vaststellen. Wel verlangde hij goed te zijn en ging daarom toch in de goede richting, maar zijn karakterfout bracht hem op een verschrikkelijken omweg.

De zonde was de oorzaak, dat het Kind op aarde kwam en Het werd niet geboren in de bevolkte herberg, maar is gevonden in de stal, waarvan de open zijden vrij lagen voor de winden van God. Dickens schrijft van een zijner personen in *David Copperfield*: „De sombere vlek, die lag op het bloed der Murdstones, verduisterde het geloof der Murdstones, hetwelk streng was en vol toorn . . . Ik zie Miss Murdstone's donkere oogen naar de kerk blikken als zij zegt: Wat zulk volk godsdienst noemt is lucht geven aan hun slechte humeuren en verbeelding. En weet je, ik moet zeggen, meneer, dat ik voor Mr. en Miss Murdstone niet genoeg gezag vind in het Nieuwe Testament.”

Wanneer de schrijver in zijn boeken karakters van menschen ontleeft, dan deed hij dat in de tegenwoordigheid van het Kind. Bij tijden deed hij dit wonderlijk, maar nooit onwerkelijk. Hij was verbazend enthousiast, omdat hij evangelist was, hoewel hij geen waarde hechte aan vormen. Dickens' geloof was stoutmoedig, omdat hij leefde in de kracht eener overtuiging! Hij had een groot geloof in de menschen, omdat hij een onbeperkt geloof had in God, hun Schepper. En hij moedigde een ieder *mensch aan iets te zijn. Als het waar is dat zijn taak bestond uit het* „weven van menselijkheid,” dan was hij zeker geschikt die te volbrengen. Hij bestudeerde de karakters en daden zijner medemenschen en blindelings volgde hij het Kind van Bethlehem op een deel zijner reis. Geen mensch kan de taal van een ander vertolken, als hij die taal niet begrijpt. En zulk begrijpen gaat dieper dan woorden of phrasen. Dickens hield van het volk: zijn hart was één met hunne harten. Hij was hun vriend, hoewel hij nooit pronkte met dien term. In zijn vriendschap realiseerde hij de eeuwige vereeniging. Hemel en aarde komen zoowel in Londen samen als in Bethlehem.

„Kerstavond, mijn vrienden, toen hoorden de herders de engelen zingen: Vrede op aarde, in de menschen een Welbehagen. En die herders waren ook zondige menschen als wij.”

De schrijver was één met hen allen en verlangde vurig, dat hunne harten opwaarts getrokken zouden worden tot het licht, naar het Kind. Niets kon hem verschrikken. Eeuwenoud vooroordeel noch traditioneele vormen. Volgens hem bestaat in elk menselijk hart een altaar van geluk . . . het is alleen de vraag hoe het offervuur brandt. Cynici mochten sneeren en zeggen, dat hij geen „heer” was, hij bleef gevoelig en liefhebbend als steeds. Pralende geleerden mogen hun vrome afschuw laten blijken voor zijn onwaardige boekpersonen, hij verliest niet die waardigheid, welke het geboorterecht is van elk rechtschapen hart. Al is zijn Boodschap niet geformuleerd voor de kerk, het mag de huizen binnengaan. Juist daarin was Dickens in zijn kracht.

„Het binnenhuis, dat groote altaar, waar de slechtste onder ons somtijds de eeredienst van zijn hart vertoont en waar de besten hebben geofferd zulke offeranden en gedaan zulke daden van heroïsme, die niet minder zijn dan die, vermeld in trotsche tempels van oude roem.”

Dickens trachtte geen nieuwe godsdienst te vinden. Hij maakte geen aanspraak voor het oude geloof een nieuwe basis ontdekt te hebben.

Hij leefde echter zelf in en om het Kerstverhaal en vertolkte het duizenden, die het van te voren wel dikwijls gehoord hadden, maar nooit begrepen. Hij liet de schoonheid en de goedheid van zijn Boodschap zien, de grootheid van zijn blijdschap, maar sprak niet over theorieën; hij toonde het in de personen zijner werken.

„Ik verfoei uit het diepst mijner ziel den slechten geest, die het volk niet spreekt over Gods heilvolle genade, getoond door het doen geboren worden van het Kind; dien slechten geest, die de jeugd berooft van onschuldige genoegens, den ouderdom van zijn aangename herfstschonheid en die van heel het bestaan een nauw pad naar het graf maakt; dien geest, dien ik erken als den grootsten vijand van hemel en aarde; die het water op Kerstmis, het huwelijksfeest van deze arme wereld, niet verandert in wijn, maar in gal.”

Dickens had zijn fouten, zijn verkeerde zienswijzen en onvolkomenheden in zijn vertolkingen — maar hij had een zeer innig, waar en onwankelbaar geloof. Hij was overtuigd van de zondemacht, maar hij geloofde stellig in de boodschap der Engelen toen het Kind geboren werd: „Vrede op aarde, in menschen een Welbehagen.” Den vrede des geloofs en het Welbehagen van onzen Hemelschen Vader. Zijn optimisme en blijmoedigheid hadden een hechten bouw, een logische basis; zijn idealisme liep niet dood op droomen en gevoelig als hij was voor het lijden en de nooden van zijn tijd, werkte hij onbaatzuchtig, zonder reclame voor zichzelf, om te lenigen.

Kerstmis, het herinneringsfeest aan den komst van Christus was een gebeuren in zijn eigen hart en gemoed. En als hij het vertolkte voor de niet begripende en lijdende menschheid, dan deed hij dat door het scheppen van de teere Tiny Tim en de ijskoude ziel van Scrooge in zijn boeken.

Er zijn diepere diepten in het mysterie van de wedergeboorte dan Dickens ooit peilde, maar zulk een groote overtuiging van de zekerheid van het geloof en van de zaligheid als de eenvoudige kinderlijke Dickens had, die zijn leven leefde in de sfeer van het Kind van Bethlehem, doet onze vraag naar zijn geloof gansch te niet.

KERSTNACHT

Woorden van J. D. C. VAN DOKKUM

Muziek van JOH. WAGENAAR

Voorspel (ad libitum)

PIANO

OF

ORGEL

The introduction consists of two staves. The upper staff is for Piano and the lower for Organ. Both are in 6/8 time. The music is a gentle, flowing melody with chords, starting with a piano dynamic.

p N. B. *p*

1. Daar stond een ster te glo = ren Te E = = fra = ta in 't dal; Daar

This block contains the first line of the song. It features a vocal line on a treble clef staff and an organ accompaniment on a bass clef staff. The lyrics are: "1. Daar stond een ster te glo = ren Te E = = fra = ta in 't dal; Daar". The music is in 6/8 time and includes dynamic markings like *p* and *N. B.*

This block shows the organ accompaniment for the first line of the song, corresponding to the vocal line above. It is in 6/8 time and provides harmonic support for the vocal melody.

is een Kind ge = bo = = ren, Te Beth = lem in den stal! Su =

is een Kind ge = bo = = ren Te Beth = lem in den stal! Su =

This block contains the second line of the song. It features a vocal line on a treble clef staff and an organ accompaniment on a bass clef staff. The lyrics are: "is een Kind ge = bo = = ren, Te Beth = lem in den stal! Su =". The music is in 6/8 time.

This block shows the organ accompaniment for the second line of the song, corresponding to the vocal line above. It is in 6/8 time and provides harmonic support for the vocal melody.

N. B. De kleine noten in Alt en Bas zijn voor het 2e vers.

poco cresc.

cresc.

ja! su = ja Kin = de = lijn, Gij zult een groo = te Ko = ning zijn, een
Gij zult een Ko = ning zijn. een
ja! Su = ja! su-ja! Kin = de = lijn Gij zult een Ko = ning zijn, een
ja! su = ja Kin = de = lijn Gij zult een Ko = ning zijn, een

groo = te Ko = ning zijn.
groo = te Ko = ning zijn.
groo = te Ko = ning zijn.
groo = te Ko = ning zijn.

2. Toen zongen eng'len scharen
En zeiden met wond're stem:
Den Herders, die daar waren:
„Gaot op naar Bethlehem.”
Suja! Suja enz.

3. En in de Kribbe vonden
De herders Jezus zoet . . .
„O, Heere van onz' zonden
Verlos ons door Uw bloed.”
Suja! Suja enz.

WINTER

Witberijpte boomen droomen
Nog van zoele zomerdagen,
Van hun dicht en donker loover,
Meegevoerd door najaarsvlagen.

Langs besneeuwde bermen zwermen
Voedsel zoekend vogelvluchten.
Oostewind giert door de boomen,
Klagend klinkt hun angstig zuchten.

Als zij buigend wuiven, stuiven
Witte wolkjes van hun takken;
Op de witberijpte boomen
Maakt de wind dan zwarte vlakken.

't Zonnestraaltje tuurt er, gluurt er
Naar de witte wintergaarde,
Licht den grijzen nevelsluier
Langzaam van de slapende aarde.

Dan ontwaakt het leven even,
Zijn de glinstrend witte boomen
Met hun diamant geflonker
Schooner nog dan in hun droomen.

J. M. WESTERBRINK-WIRTZ

Uit: „Verzen”, Uitg. Callenbach, Nijkerk

HET KERSTWONDER

DOOR A. K. STRAATSMA

AAN den grooten landweg, die tusschen weilanden en uitgestrekte rietvelden door, doorloopt in de breede ringvaart, liggen twee boerderijen. Ze liggen juist tegenover elkander, zoodat de beide erven alleen door den weg van elkaar worden gescheiden. Wanneer een vreemdeling langs dezen eenzamen weg loopt, zal hij stellig bij zich zelf de opmerking maken, dat het toch wel heel gezellig is, die twee huizen bij elkaar in de eenzaamheid, vooral wanneer hij onderweg heeft gehoord dat ze door twee broers worden bewoond. Natuurlijk dat hij zoo denkt. Hij kan immers niet zien, dat de afgunst tusschen deze beide huizen een afgrond gegraven heeft. Daar is een tijd geweest dat alles anders was. Twintig jaar geleden hebben Jan en Gerrit, de beide zoons van den ouden Gerrit Verbeek, kort na elkaar deze beide boerderijen betrokken. In denzelfden zomer nog is de oude Gerrit Verbeek, die blijkbaar vond dat nu zijn levenstaak afgelopen was nu hij z'n beide jongens geplaatst had, ontslapen en ze hebben hem neergelegd achter de dikke verweerde muren van het kleine kerkje. Moeder heeft nog eenige jaren bij Jan, den oudste, ingewoond, maar 't zijn niet de gelukkigste jaren van haar leven geweest. Want toen begon de afgunst al met haar vreeselijk werk. Gerrit verloor kort na elkaar twee van z'n beste koeien; bij Jan was alles voorspoed. De knechts van Gerrit liepen midden in den druksten tijd van hun werk weg of hij betrapte ze dat ze op het hooiland lagen te slapen; Jan kon alles van zijn volk gedaan krijgen. Zoo was het aan allerlei kleine en grootere dingen te zien: Jan had den zegen, Gerrit niet. Maar het ergste van alles! In het zelfde jaar werd op de beide boerderijen een zoon geboren. Het kind van Jan groeide op als een ferme jongen met ondeugende oogen en stevige rooie wangen; het kind van Gerrit was idioot. Toen het zóó duidelijk zichtbaar werd voor alle menschen, dat God Jan zegende, maar hem plaagde, toen heeft Gerrit zich niet langer tegen den kainsgeest, die hem wilde overmeesteren, verzet en hij heeft Jan z'n deur uitgegooid. O, wat heeft moeder haar best gedaan! Wat is ze vaak naar Gerrit geloopt. Wat heeft ze gepleit, gebeden! Tot deze op een avond haar bij haar schouder heeft gegrepen en de deur uitgezet. Toen gingen moeders oude oogen open en ze zag voor 't eerst van haar leven den afgrond tusschen beide huizen en ze stierf van schrik. Naast vader achter de oude kerk, hebben ze haar neergelegd. In de dagen dat ze nog boven de aarde stond heeft Gerrit het niet gemakkelijk gehad. Hij verlangde er zoo naar, om dat goeie ouwe gezicht nog eens te zien om stilletjes, alleen bij haar te staan en te zeggen: „moeder, ik meende het zoo erg niet. Je bent een beste ouwe moeder. Je kunt er niets aan doen dat ik zoo ben: 'tis de schuld van God, die tegen mij is.” In het donker van de leege schuur heeft hij staan vechten met zich zelf. Twee-, driemaal heeft hij z'n hand geslagen aan de klink om de deur te openen en te gaan. Maar dan zou hij dat hatelijk gezicht van Jan moeten zien en hij zou het huis van Jan moeten binnegaan, terwijl hij gevloekt had: „ik zet nooit meer een poot over jouw drempel!” En hij zou alleen bij z'n moeder moeten staan, haar goeie oogen gesloten, haar magere handen krachteloos, terwijl hij voelde: „het is mijn schuld dat ze daar ligt.” Hij is weer teruggegaan en hij heeft in het donker staan schreien van wroeging en wrok, tot de duivel in hem het had gewonnen. Met de mouw van z'n werkkieel heeft hij z'n tranen afgedroogd: „wat duivel nog toe, moet ik hier staan schreien als een kind!” Met een harden ontevreden trek op 't gezicht is hij binnen gekomen en den geheelen avond heeft hij gezwegen. Sinds dat oogenblik heeft hij nooit meer geschreid. Hij is een beul geworden voor zich zelf, voor zijn vrouw en kinderen, maar vooral voor zijn oudsten jongen, voor Piet, den idioot. Als hij hem ziet komt er in z'n oogen iets van afkeer en hij schopt naar den stakker, zoo dikwijls deze in zijne nabijheid komt.

Nu is het Kerstmorgen. Voor menschen die een stralende zon uit een strak blauwe vrieslucht of een blank sneeuwkleed op wegen en boomen en daken noodig hebben om in de Kerststemming te komen, was het wel een erg groote teleurstelling toen ze van morgen door de beslagen ramen naar buiten keken. Een dikke grauwe nevel hing loodzwaar neer. Het scheen wel dat het daglicht er nog niet zoo heel zeker van was, of het vandaag wel zou verschijnen, teminste het kwam zoo langzaam . . . zoo langzaam.

Gerrit Verbeek heeft juist de bovendeur van de koestal opengegooid. Achter hem klinkt het rammelen van kettingen en het snuiven der beesten, die de een na den ander met een kreunende zucht van welbehagelijkheid in het versche stroo zich uitstrekken en het doorgeslokte voedsel bedaard gaan herkouwen. Leunend met z'n handen op de onderdeur staart Gerrit naar buiten. Z'n werk voor vanmorgen is afgelopen. Onwillekeurig dwalen z'n oogen naar de overzijde. Op het erf van z'n broer is groote bedrijvigheid. De wagen is juist uit het koetshuis gereden. Aan den buitendeur staan twee stevige bruine paarden vastgebonden. Een flinke jonge kerel, de oudste zoon des huizes, met vlugge sterke handen en breede schouders, is bezig er de tuigen op te leggen, geholpen door een knecht, die het stof van de glimmende paardenlijven afborstelt. Het rijtuig voor de kerk wordt ingespannen. Gerrit bromt tusschen z'n tanden: „een fijne m'nheer; 'tis alleen maar om met z'n paarden en z'n mooie koets te geuren.” Toch kon hij 't niet nalaten om te kijken. Wat zou hij goed zoo'n jongen kerel als z'n neef kunnen gebruiken in z'n werk! Hij heeft niets dan meisjes, die zwak zijn en geld kosten en dien idioot. De trek om z'n op elkaar geklemde lippen wordt harder. Vandaag Kerstmis! Ze moeten hem niet met Kerstmis aankomen. In menschen een welbehagen, ja zeker. Hij ziet iederen dag met z'n eigen oogen wat dit welbehagen beteekent. Een paar ongearticuleerde kreten daar buiten op het erf doen hem plotseling opkijken. Daar staat Piet, de idioot, half gekleed; aan het waakzaam oog van moeder ontsnapt. Het kleine hoofd met den sterk vooruitstekenden neus. Het bovenlichaam gebogen; de lange armen met de groote handen, bijna neerhangend tot op de knieën. Hij heeft op den methoop een troepje kraaien ontdekt. Een oogenblik heeft hij met z'n kleine onrustige oogjes dat zwarte luidruchtige gezelschap beloerd. Toen heeft hij stilletjes een steen opgenomen en dien midden onder de kraaien neergegooid. Nu hij ze naar alle kanten verschrikt ziet opgevliegen, slaat hij met z'n groote hand op z'n knieën van plezier, terwijl hij luide krijscht: „Vort, vorte, Piet, vorte!” Gerrit, uit z'n gepeinzen opgeschrikt, ziet op het erf den idioot. Het schrijnt hem tot in z'n ziel. Nog nooit zoo goed als nu op dit oogenblik heeft hij gezien, wat de ander heeft en wat hij mist. Vervloekt! Hij trapt de staldeur open. Wil je maken dat je in huis komt ezel! In blinde woede schopt hij naar den stakker, die luid krijschend wegvluicht, instinctmatig bij moeder bescherming zoekend. Gerrit wil hem achternalooopen. Maar dan ziet hij, op het erf tegenover, z'n broer en de statige vrouw naar het rijtuig gaan. Ze hebben natuurlijk alles gezien wat er gebeurd is. Ze zullen er niet verder plezier van hebben. Hij keert zich haastig om en loopt den stal binnen. Met een harden slag vallen de deuren achter hem toe. Daar is dan nog wel een andere manier om z'n boosheid te luchten. Kan zijn vrouw dan niet beter op dien idioot passen? Het lijkt wel dat heel de wereld er op uit is om hem te sarren. Hij zal het nog wel eens goed zeggen!

Als hij de keuken binnenstapt, heerscht daar een angstige stilte.

Moeder was juist bezig de boterhammen voor 't onbjt rond te deelen, toen Piet binnen kwam, bevend en schreiend. En al konden z'n onsamenvangende woorden het haar niet zeggen wat er gebeurd is, ze heeft het wel begrepen, het is niet de eerste maal. De tranen zijn haar in de oogen gesprongen, toen ze den armen stakker naar zich toe trok. „Stil maar jongen, stil maar”, en ze streeelde met haar hand z'n stugge haren, terwijl in haar ziel een groote verontwaardiging kwam. Is het al niet genoeg dat hij alles mist. Moet hij niet tienmaal meer liefde hebben dan de andere kinderen, haar arme misdeelde jongen? Moeders streelende handen, hebben hun kalmeerende uitwerking niet gemist. Het schreien bedaar. Met zachten drang heeft ze hem juist op haar stoel in 't hoekje neergezet, als Gerrit binnenkomt. Over haar magere gezicht, waarop het lijden zoo duidelijk z'n stempel heeft gezet, komt

een harde trek. Ze heeft altijd maar gezwegen en gebogen voor hem; ze kan het niet langer. Voor hij nog den tijd heeft een woord te spreken is ze naar hem toegestaan. Vlak voor hem blijft ze staan. Ze begrijpt zelf niet waar ze den moed vandaan krijgt als ze begint. „Laffe kerel, heb jij dien armen jongen weer getrapt. Beul, dat je bent! Zeg, kan die stakker het helpen dat hij zoo geboren is? Je bent het licht in je oogen niet waard. Zie je dan niet dat je mijn leven ongelukkig maakt hebt. Zie je dan niet dat je kinderen bang zijn voor hun eigen vader. God weet hoe lang ik gezwegen heb voor de kinderen; ik kan niet langer. Maar als je het nog eens waagt dien armen jongen aan te raken dan . . .” en toornig balt ze haar vuist. Gerrit heeft haar met groote oogen aangestaard. Hij heeft z'n mond geopend om te bulderen zooals hij dat gewoon is, maar hij kan niet. De woorden stoken hem in de keel. Haar harde rechtvaardige verwijten slaan hem stom. Als ze eindelijk zwijgt, laat hij zich neervallen in een stoel bij het raam. Hij grijpt een courant, die voor hem op de tafel ligt. Schijnbaar kalm gaat hij zitten lezen. Alleen het beven van z'n handen verradt 't, dat de woorden van zijn vrouw, door de harde schors heen, zijn hart hebben geraakt. Moeder kan nu haar aandoeningen niet langer bedwingen. Ze voelt dat ze te veel van haar krachten gevergd heeft. Ze gaat naar de kamer omdat de kinderen 't niet mogen zien. Daar barst ze in tranen uit. Ze heeft al zoo lang, zoo veel weken, tegen haar tranen gevochten; nu zijn ze haar te sterk. „O Heer!” klaagde ze — „is dit nu mijn Kerstfeest? Ik kan het niet langer dragen. Alles is donker; zoo donker! Och Heer, kunt Gij zijn hart niet treffen? Als het dan niet is, Heere, terwille van mij, doe het dan voor die arme kinderen.” Ze legt heel haar hart in haar bidden. Haar bange smeekende woorden eindigen in een droeve zucht. Een tijdlang zit ze nog met gesloten oogen, alsof ze verwacht dat de Heer zelf bij haar zal komen, om haar de hand op den schouder te leggen en haar in te fluisteren: „wees welgemoed, u geschiede naar uw woord.” Eindelijk staat ze op. Als ze in de keuken komt, vertellen de kinderen haar dat vader weggegaan is. „Hij heeft het geweer meegenomen moeder en hij zei dat hij den heelen dag wegbleef. De knecht moest de koeien maar voeren.” „Gelukkig maar moeder,” zegt Griet, de oudste dochter, die al een deel van het lijden draagt, en er hard onder geworden is, „dan hebben we tenminste rust vandaag. Voor mijn part komt hij nooit meer terug.” Moeder protesteert tegen die bittere woorden, omdat ze voelt dat ze het doen moet, maar ze betrapt er zich op dat ze 't zoo weinig van harte doet.

II

Met het geweer onder den arm loopt Gerrit. De schouder hoog opgetrokken, rillend van kou, af en toe struikelend over een wagenspoor, dat diep ingesneden is in den drassigen grond. Het land ligt voor hem in bittere winterarmoede. De weilanden grauw en kaal en daaromheen de breede slooten, waarin het dorre riet, door den killen wind bewogen, zacht ritselt en klaagt. Laag hangt de mist neer, die het droeve landschap als met een grauwe doodswade dekt en geen ander geluid in de stilte dan heel in de verte het schorre krassen van een raaf die voedsel zoekt.

Langzaam loopt Gerrit verder, de oogen speurend naar alle kanten, trachtend door den mist te boren om het wild te ontdekken. In zijn ooren klinkt nog na het verwijt van zijn vrouw: „Je hebt mijn leven ongelukkig gemaakt; je kinderen zijn bang voor je.” Onzin, bromt hij, onzin! God heeft mijn leven verknoeid. Ik had het zelf graag anders gedaan. Weg met die gedachten! Maar de gedachten laten zich niet weggagen. Ze zijn als insecten, die in grootere en kleinere kringen om z'n hoofd gonzen. Hij slaat er naar met z'n handen, maar ze komen weer terug. Een beul ben je, zeggen ze, beul! Brr! wat een weer. Die dikke mist maakt een mensch ook ber . . . ! Doorloopen, flinker doorstappen, dan wordt hij warmer! Beul, beul, gonst het weer in z'n ooren. Plotseling vliegt met luid gekras, een raaf voor hem op. Hij schrikt er van. Ellendig beest! Een doffe knal, een rookwolkje dat langzaam wegdrijft in de dikke lucht. Met wijdgesperde vleugels valt het getroffen dier neer. Gerrit loopt er heen en raapt het op. Het leeft nog; de eene vleugel is lam, met den anderen slaat het nog een paar maal krampachtig heen en weer. „'t Is je eigen schuld, waarom maak je me aan 't schrikken”, en Gerrit gooit het

dier voor zich uit de sloot in, waar het nog een tijd lang met z'n vleugel het water slaat, tot het langzaam zinkt. Daar is de stem weer. Beul, beul. Zoo doe je nu altijd. Je bent een held als je de sterkste bent. Zwakken en onschuldigen plagen, die je niets gedaan hebben. Met een norsch gezicht laadt hij zijn geweer opnieuw, dan loopt hij verder, diep wegtrappend in den drabbigen grond. Als hij een eindweegs verder gegaan is, doemt uit de mist voor hem op, de vage omtrek van het kerkje. Nog een paar stappen en hij staat voor de sloot die om het kerkhof heen loopt. Aan den anderen kant ligt vaders graf. Hij kent den steen wel en daarnaast, is dat het graf van moeder? Hij heeft het nog nooit gezien; hij heeft immers geweigerd om mee te gaan toen moeder begraven werd. Zal hij er nu heengaan? De sloot is maar smal, dat is geen bezwaar! 't Lijkt wel dat hij er heen getrokken wordt. Hij moet! Een klein sprongetje en hij staat aan den overkant. Ja 't is moeders graf, zooals hij gedacht had. Hij leest de hem welbekende namen, den datum van geboorte en sterfdag en dan daaronder: „Moeilijk was haar leven, haar heengaan was vrede.” Onder 't lezen van deze woorden fronsen zich zijn wenkbrauwen, terwijl hij voor zich heen zegt: „Moeilijk was haar leven, dat is natuurlijk bedoeld voor mij. Dat heeft die vrome Jan er op laten zetten, opdat ieder zou weten wie ik ben!” Ongeduldig stampt hij met de kolf van z'n geweer op den harden steen. De heele wereld is er op uit om mij te sarren. Hij wil weer heengaan, maar dan . . . Hoor, is daar geen stem? Is dat moeders stem niet, daar vlak bij z'n oor. Het maakt hem wanhopig verschrikt en toch is het ook weer zoo gewoon moeders stem te hooren, dat hij stil staan blijft: „M'n jongen” — zegt moeder — „kom je nu eindelijk eens naar m'n graf zien; wat heb ik lang op je gewacht. Ik had al bijna geen hoop meer. Arme jongen, wat is er wel gebeurd, dat je nu toch gekomen bent?” Gerrit wil een leelijk antwoord geven en zeggen, ik ben hier maar bij ongeluk gekomen, maar hij durft niet. Hij heeft altijd veel van z'n moeder gehouden, ook toen hij haar de deur uitzette. Daarom ontwijkt hij: „Och moeder, laat mij maar met rust. Er is met mij toch niets meer te doen. God is tegen mij en mijn vrouw heeft mij van morgen weggejaagd en gezegd dat ik een beul ben.” „Als ze dat gezegd heeft — en moeders stem klinkt strenger — dan zal je het wel verdiend hebben, want je hebt een beste vrouw. Maar o Gerrit, — en nu klinkt moeders oude stem zoo smeekend — hoe kan je zeggen dat God tegen je is? Weet je dan niet dat het Kerstmis is? God heeft het liefste wat Hij had aan de wereld gegeven, hoe kan dan één mensch zeggen: God is tegen mij?” Als Gerrit het niet beter wist, dan zou hij gedacht hebben, dat moeder daar bij hem stond te schreien, en zoo duidelijk klonk haar stem en zoo klagend. Hij weet niet wat hij hierop moet antwoorden. Hij weet alleen dat hij zich in jaren niet zoo wonderlijk gevoeld heeft, zoo week van binnen. Wordt de mist ineens zooveel dikker of . . . Daar klinkt van uit het kerkje koraalgezing. Gerrit schrikt er van op uit z'n gedachtenspel. Straks zal de kerk uitgaan en dan zullen de menschen hem daar zien staan, bij 't graf van z'n moeder. Hij bukt zich om 't geweer op te rapen dat hem uit de handen gevallen was. Schichtig kijkt hij om zich heen, of er soms menschen geweest zijn die hem hebben zien staan. De stilte op het kerkhof stelt hem gerust. Met een aanloopje over de sloot en dan vlug het land over. Niet eerder durft hij omkijken, voor de dichte nevel hem aan alle kanten omringt en het kerkje onzichtbaar geworden is. Gerustgesteld blijft hij staan. Het hart bonst hem in de keel van het snelle loopen. Een wonderlijke onrust zit in zijn binnenste. Is hij dan werkelijk een beul? Is het dan waar zooals moeder zei: „geen mensch kan zeggen, God is tegen mij, want, het is Kerstfeest!” Z'n geweten begint wakker te worden. Hij ziet zich zelf, zooals hij van morgen zonder eenige oorzaak den armen stakker heeft getrapt en zooals hij het zoo dikwijls heeft gedaan. Hij ziet het bleeke lijdensgezicht van z'n vrouw. Hij ziet den angst in de oogen van z'n kinderen als hij met z'n vuist op de tafel sloeg. Hoe ze voor hem uit den weg gaan, hem ontvluchten. Hij heeft het altijd als z'n recht beschouwd, om zoo te doen, hij was de verongelijkte, de lijdende partij, nu ziet hij het plotseling anders.

Zijn vreeselijke schuld komt in al haar zwaarte op hem af en hij heeft een gevoel of hij er onder zal breken. Daarom, zal hij haar ontvluchten! Wegloopen, heel hard; maar 't helpt niet. De schuld gaat mee. De wroeging heeft hem in haar

dacht dat vader thuishkwam." Wat is dat? Nu al weer? Snel veegt hij met de mouw van z'n jas langs z'n oogen. Dat is immers de stem van Leentje, z'n jongste kind, hij kent het wel, dat hooge stemmetje. Dat kind, waar hij dan tenslotte nog het meest van hield, dat nog wel eens met hem meeging het land in. Al z'n moed is nu weg. Hoe kan hij nog naar binnen gaan om alles goed te maken, nu het toch zoo duidelijk blijkt dat het niet meer goed te maken is. Verlamd blijft hij op de plaats staan. Hij durft niet meer te luisteren — wie weet wat ze nog zullen zeggen, en toch blijft hij staan. Daarbinnen is natuurlijk niemand die het voor hem op zal nemen. Wie moest het doen? Z'n vrouw, die vanmorgen met de vuist voor hem gestaan heeft, of Griet, die nooit een vriendelijk woord van hem krijgt? Stil, daar spreekt z'n vrouw. Nog dichter met z'n oor aan de deur, om geen woord te missen. „Foei Leentje" hoort hij, „zoo mag je niet over vader spreken. Moeder vindt Leentje stout. Leentje moet blij zijn als vader komt." Moeders woorden klinken boos, moeders stem niet. Gerrit voelt het wel.

Ze geeft het kind in d'r hart gelijk, zucht hij. Een oogenblik blijft het stil in de keuken. Gerrit staart wanhopig voor zich uit den stal in. Het is hem of daarbinnen om de tafel van de keuken, strenge rechters zitten die zijn leven onderzoeken en die de een, na den ander hem straks zullen vonnissen. „O God! klaagt hij wat moet ik doen?" Hij denkt er niet meer over om naar binnen te gaan. Ze zullen hem weg jagen, z'n rechters. Zal hij hen maar niet vóór zijn en weggaan? Dan hebben ze immers rust, dan kunnen ze gelukkig zijn. Stil! daar spreekt Griet. Wat ligt er een bitterheid in haar stem! „Kom moeder, dat kind heeft groot gelijk. Praat nou maar niet tegen beter weten in. Zeg zelf, nou is ie een heelen dag weg, hebben we het nu niet goed gehad. Ik kan niet meer van hem houden; ik heb lang genoeg mijn best gedaan om nog een beetje van hem te houden. U kan toch niet zeggen . . . Toe moeder wat scheelt je? Gerrit hoort schreien in de keuken. Hij krimpt in elkaar om die harde woorden. Hij heeft het vonnis van den rechter gehoord, en dat schreien beteekent immers dat die andere rechter machteloos is om hem te verdedigen!

Plotseling voelt hij den harden loop van 't geweer aan z'n hals. Ha, daar is de oplossing! Hij weet dat het geladen is. Even de haan overhalen, één korte trek en dan is de ellende uit, dan zijn ze van hem af. Hij rilt van de gedachte. Wat zal er dan komen, als hij het doet? Als hij moet komen, bij God, ongeroepen, met zijn ontzettende zonde. Maar de koude gladde geweerloop heeft een magnetischen invloed op hem. Daar is toch geen uitweg meer, kom, één schot. O wat beeft hij, als hij den geweerriem langs z'n arm laat zakken. Een geluid als van een veer die gespannen wordt. Nu richten. Hè wat beven de handen. Pas op, daar stoot hij met de kolf van 't geweer tegen de deur. Binnen schrikken ze van 't geluid.

Wie is daar toch? „Griet kijk's in den stal, of daar iemand is" vraagt moeder.

Nu aftrekken voor dat ze hem komen storen; daar is al een hand aan de deur.

Een doffe knal, dreunde onder de lage stalgewelven, die de koeien verschrikt overeind jaagt terwijl ze met hun sterke koppen aan de kettingen rukken, die hen vasthouden. Een angstig gillen in de keuken, waar allen naar de deur dringen. Het geweer ligt op den grond. Het is uit Gerrits bevende handen gevallen. Juist toen het schot af zou gaan, heeft de deur, die open ging, de kolf op zij geduwd. Het schot is rakelings langs het hoofd van Gerrit in den zolder gegaan. Versuft staart hij een oogenblik naar de blauwe kruitwolken die in de zwoele ruimte blijven hangen. Daar ziet hij het ontstelde gelaat z'n vrouw. Ze begint tot hem te spreken en de klank van haar stem brengt hem tot zich zelf. Hij wil niet spreken, hij is radeloos hij wil alleen zijn. „Ga weg", roept hij en z'n wanhopige oogen dreigen nog meer dan z'n woorden. „Ga weg!" Voor ze tijd heeft om te antwoorden is Gerrit al verdwenen, de schuur in. Haar eerste gedachte is hem na te snellen; wie weet wat hij daar doen gaat? Ze heeft wel aan z'n oogen gezien wat dat schot beteekende. Heeft hij daar bij de deur misschien al een tijd gestaan en het gesprek daarbinnen afgeluisterd? Zou dan toch eindelijk dat harde geweten wakker geworden zijn? Zou dan de Heer haar gebed hebben gehoord? Maar dan mag ze hem niet alleen laten, want dan is hij nu wanhopig. Het geweer ligt op

den grond, dat stelt haar gerust, maar ach als hij dat wil, dan zijn er nog andere middelen. Stel eens, dat ze hem straks Ze moet gaan, onmiddellijk. Halverwege den stal blijft ze weer staan. Als God nu eens met hem bezig is, dan mag ze toch niet komen, dan moet ze hem met God alleen laten. In haar angst vouwt ze de handen en ze bidt zacht „O Heer geef mij wijsheid.”

Ze heeft niet gemerkt dat Leentje van haar weggelopen is. Leentje is zoo geschrokken van alles. Van het schot en van vaders woorden. Ze begrijpt er niets van, maar vader moet toch ook wel erg geschrokken zijn, dat hij zoo ineens weggelopen is. Misschien heeft hij zich pijn gedaan aan dat akelig geweer. Ze heeft zich eerst aan moeders rokken vastgeklemd, maar nu moeder daar zoo vreemd staat, zoo stil, is ze zachtjes weggelopen. Daar is in haar kleine hartje toch ook wel wat medelijden voor die armen vader, die zoo geschrokken is en die nu alleen in de schuur is. Zal ze niet even gaan kijken wat hij daar doet; even om 't hoekje zien en dan weer dadelijk wegloopen? Neen, vader is er niet. Nog een paar stappen; nog een paar stappen. Pas op! dat vader het niet merkt; dan zou hij zoo boos worden.

O wat schrikt ze! Daar achter den grooten hooitas, daar ligt vader op den grond, het gezicht in de handen verborgen. Roerloos blijft ze staan.

Gerrit heeft van het naderen van de voetstappen niets gemerkt. O als dat wonder niet gebeurd was zoo even, dan stond hij nu voor God, met z'n ontzettende zonde. Het leven is voor hem op 't oogenblik als één lange donkere nacht en nergens ziet hij licht. Z'n trots is gebroken. Hij denkt er niet meer aan om anderen te beschuldigen. Als er nog maar uitkomst was! Hij kreunt het uit. De spanning in z'n hoofd wordt ondragelijk, z'n slapen bonzen.

Leentje is ongemerkt nog een paar stapjes dichterbij gekomen. Ze hoort het kreunen van haar vader. Het medelijden in haar hartje wint het van den angst. Die arme vader moet zich toch zeker wel erg pijn hebben gedaan aan dat geweer. Ze staat nu vlak naast hem en met een bedeesd stemmetje vraagt ze: „vader heb je zoo'n pijn?” Vader zegt niets. „Vader heb je zoo'n pijn?” Geen antwoord; vader hoort het zeker niet. Wacht, ze zal hem wel troosten. Voorzichtig knielt ze naast hem neer en met haar kleine handje streelt ze zacht z'n wangen. Ze kan er haast niet bij komen, maar nu vader haar niet weg jaagt, wordt ze dapperder en ze dringt haar kleine handen tusschen vaders groote handen door. „Wordt het al wat beter vader?” en zacht streelt ze weer.

Gerrit voelt daar midden in z'n brandend verdriet, de zachte aanraking van dat kinderhandje en hij hoort dat vriendelijk stemmetje medelijdend vragen. Ziet, daar is toch één die hem niet heeft vergeten. Daar breekt in eens die ontzettende spanning in zijn binnenste. Daar komen de tranen, de weldadige tranen. Leentje voelt dat haar handje nat wordt. Wat is dat? Vader aan 't schreien? Ze heeft nog nooit vader zien schreien. Ze springt op en met haar natte handje vooruit, loopt ze den stal in, tegen moeder aan. „Moeder, moeder, kijk es, hij schreit! Kom gauw!”

Daar heeft moeder het antwoord op haar vragen om wijsheid. Hij schreit, nu heeft hij haar zeker noodig om te hooren, hoe blij ze is.

En wanneer ze straks, na heel veel spreken en na een heilige stilte, waarin ze samen hebben gesproken met God, hem heeft bewogen om mee te gaan, met haar, naar de kinderen, dan heeft zich daar in de schuur, het kerstwonder van voor honderden jaren herhaald.

Daar is in het hart van een armen zondaar het Kerstkind geboren.

KERSTLIEDJE

DOOR WILLEM DE MÉRODE

De lucht brak uit in klaren brand
Boven de stad Jeruzalem.
De koningen uit verren land
Zochten het Godlijk Kindeken.

Zij kwamen voor Herodes staan.
Die zat trotsch op zijn gouden troon.
Hij had een glimlach aangedaan,
Zijn woorden waren zoet en schoon.

De Wijzen bogen met veel sier.
„Nu zeg ons waar het Kindjen is.”
Herodes sprak: „Hij is niet hier!”
En keek vol droefenis.

Hij riep de denkers uit de stad,
Met haren grauw en oogen kloek.
Die streken kalm hun baarden glad
En keken in hun groote boek.

En machtig zwol hun oude stem:
„De Heilige, Wiens komen daagt,
Wordt in 't onnoozel Bethlehem
Geboren van een Maagd.”

Toen stieten zij elkander aan
En gluurden wat Herodes deed.
Die liet de koningen stil gaan
En blies een pluisje van zijn kleed.

En boven 't wufte stadsrumoer
Schoot helderder de ster zijn boog,
Naar Bethlehem langs groenen vloer
De stoet der koningen toog.

De ster scheen blinkender en zeeg,
De stal stond blank van licht omstraald.
Toen wisten zij, en ieder neeg,
Hier is het Kindje neergedaald.

Hun hart was heet, hun hoofd verward,
Om deze hooge schamelheid.
Toen hebben zij, van vreugd benard,
Zichzelven tot geschenk bereid.

Rondom hen lag het gloeiend goud,
En mirre en wierook die zoet brandt.
Maar in deemoedigheid en stout
Kusten zij blij zijn bloode hand.

En 't was tot in den diepsten grond
Dat klaar hun hart van minnen werd.
Of zij de hemel waren, stond
Stralend het Kind in hen gesterd.

En aan het glorieus gezin
Deden zij hun ontroerd verhaal.
Blij togen zij het donker in.
Hun hart was licht, de wereld vaal.

ZIELETAAL VAN JAN LUYKEN

't Zal ons ginder niet berouwen,
Dat wij hier in dit vreemde land
Geen vaste woning wilden bouwen,
Op 't fundament van drijvend zand.

* * *

Met zoetheid hebt Gij mij gevangen
Zooals men lokt een spelend kind,
Nu lust het mij U aan te hangen.
Gij zijt mijn grond, waar zoud' ik gaan?
Gij zijt mijn God, U houd' ik stille;
Mijn willegeest grijpt nergens aan,
Gij moogt het maken naar Uw wille.

* * *

Wanneer de ziel zoo gansch en gaar
Zichzelf ontzinkt en houdt zich stille,
Dan wordt de godheid openbaar,
En woont in haar gelaten wille

* * *

Schoon alle dingen t' zamen swooren,
Dat zij mijn ruste zouden storen,
Het is vergeefs gelijk gij ziet,
Zij stoorden mijne ruste niet.

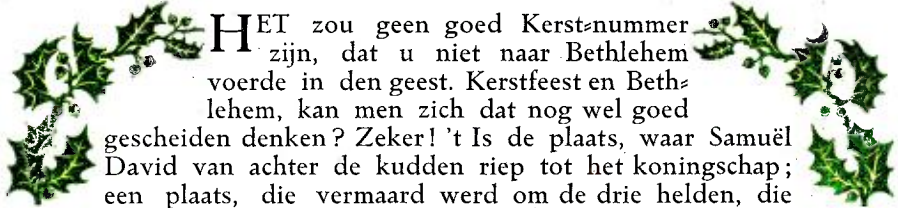

DOK IN MIDDELBURG

BETHLEHEM, NAZARETH, KAPERNÄUM

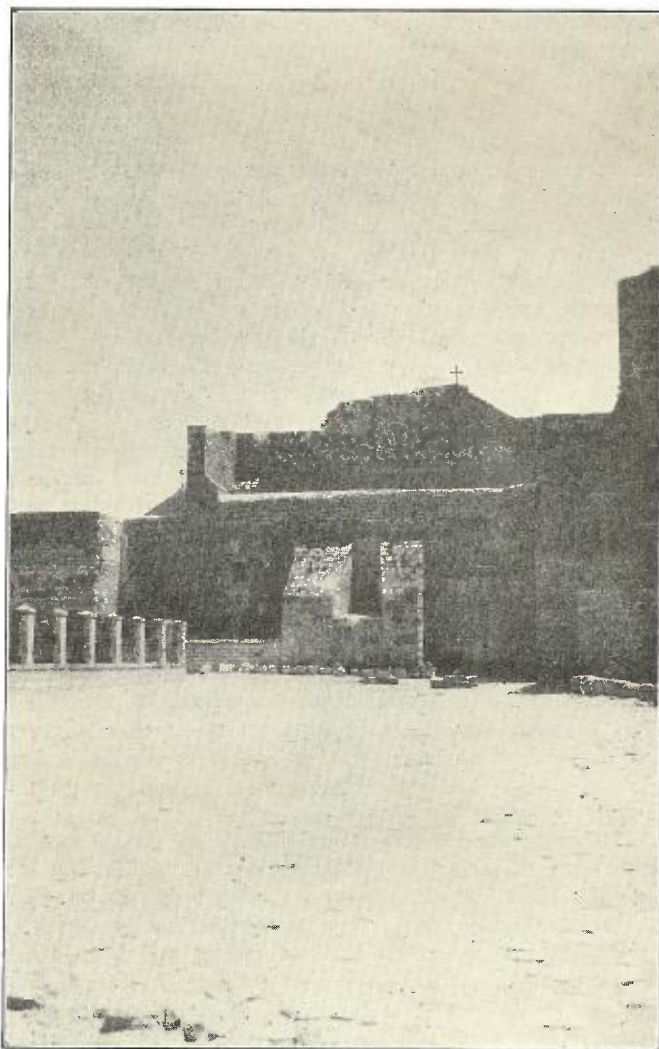
DOOR Ds. G. C. POSTMA

HET zou geen goed Kerstnummer zijn, dat u niet naar Bethlehem voerde in den geest. Kerstfeest en Bethlehem, kan men zich dat nog wel goed gescheiden denken? Zeker! 't Is de plaats, waar Samuël David van achter de kudden riep tot het koningschap; een plaats, die vermaard werd om de drie helden, die door de linies der Filistijnen heen, water voor David haalden uit den „bornput, die in de poort is (was)” (2 Sam. 23:15). Maar het onaanzienlijke stadje, dat na de ballingschap door slechts 128 mannen bewoond werd (Esra 2:21), heeft een roem zonder weerga verworven door de geboorte van den Heiland. Sinds dien stroomen de pelgrims naar de gewijde plaats en vullen de overoude kerk op de groote feestdagen met een ontzaglijke massa mannen, vrouwen en kinderen van alle tong en taal.

In Jesaja 42:16 staat „Ik zal de duisternis voor hun aangezicht ten licht maken.” Aan dat woord moest ik denken, toen wij op een Zondagmorgen heel vroeg Jerusalem langs den bekenden weg door de Jaffapoort verlieten naar het Zuiden. Op de markt onder de muren is het nog rustig. De weg naar het station ligt nog verlaten. Maar bij het Britsche Ooglijdershospitaal verdringt zich een groote schare patiënten, allen lijden ze aan een oogziekte. Mannen en vrouwen zijn er, maar ook al veel kinderen. En met een hart vol deernis vragen wij ons af, hoevelen straks het corps der arme blinden zullen versterken, en van de goede giften een armelijk bestaan rekken.

Wij beklimmen den bergrug, die Jerusalem aan de zuidzijde beheerscht. Een mooie, breede weg voert dan over een hoogvlakte naar Bethlehem. Rechts ligt de spoorlijn naar Jaffa, die snel afbuigt en het westen opzoekt. Links vertoonen zich de bergen van de woestijn van Juda. Natuurlijk meent onze chauffeur zijn plicht te verzaken, als hij niet stil houdt bij den „put der Magiërs,” een cisterne, waar de wijzen uit het Oosten, nadat zij Herodes hadden bezocht, — gedurende welken tijd de ster hun verborgen was — hun leidsster weer zagen. En aangezien het niet loonend zou zijn, om voor dit feit alleen stil te houden, wordt ons nog meedeeld, dat ook Maria, op haar tocht uit het Noorden naar Nazareth hier moet hebben gerust. Wij nemen het graag aan, vooral het laatste, en genieten onderwijl van het panorama. Wanneer kort hierna het Elia-klooster, gesticht door een onbekenden bisschop Elias, maar door de traditie verbonden met den grooten profeet, — ge ziet, hoe „gewijde plaatsen” kunnen ontstaan! — is gepasseerd, treft ons een eigenaardigen, kegelvormigen heuvel, in het Zuid-Oosten. De kaart spreekt van „Frankenberg”. De naam draagt hij naar de kruisvaarders, die hier hun laatsten weerstand boden aan de Moslems, maar om wat Flav. Josephus

BETHLEHEM, GEBOORTEKERK

(Oudh. 15. 9. 4 enz. vertelt, wil ik u even er bij bepalen. Het is een kunstmatige heuvel, waarin Herodes de Groote is begraven, en waarin nog geen onderzoekingen zijn gedaan. Ge kunt dus zijn lijk er nog aantreffen wellicht. Eertijds stond hier een kloeke vesting, Herodium genaamd.

Nog enkele minuten, en wij zijn bij het buitengewoon mooi gelegen „graf van Rachel”. Misschien kent ge 't van een plaat. Een oude olijf, links van den weg, rechts het voorgebouw uit ruw behakt materiaal en daarachter het eenvoudige koepeltje, wit gekalkt en glanzend in het morgenlicht. We zullen ons niet beven in vragen als: is Rachel niet begraven in Er-ram (Ra-

mah) ten N. van Jerusalem bij de grens van Benjamin vlg. 1 Sam. 10:2v en Jer. 31:15. Het plekje is ongemeen vriendelijk des ondanks.

Van hier naar Bethlehem is maar kort. De weg splits zich. Recht uit het Zuiden in, onderlangs den heuvel, waarop de stad Davids ligt, loopt de route naar Hebron, de al eenzamer wordende, tot men niets om zich ziet dan dorre bergen en de ruïnen van oude waterleidingen.

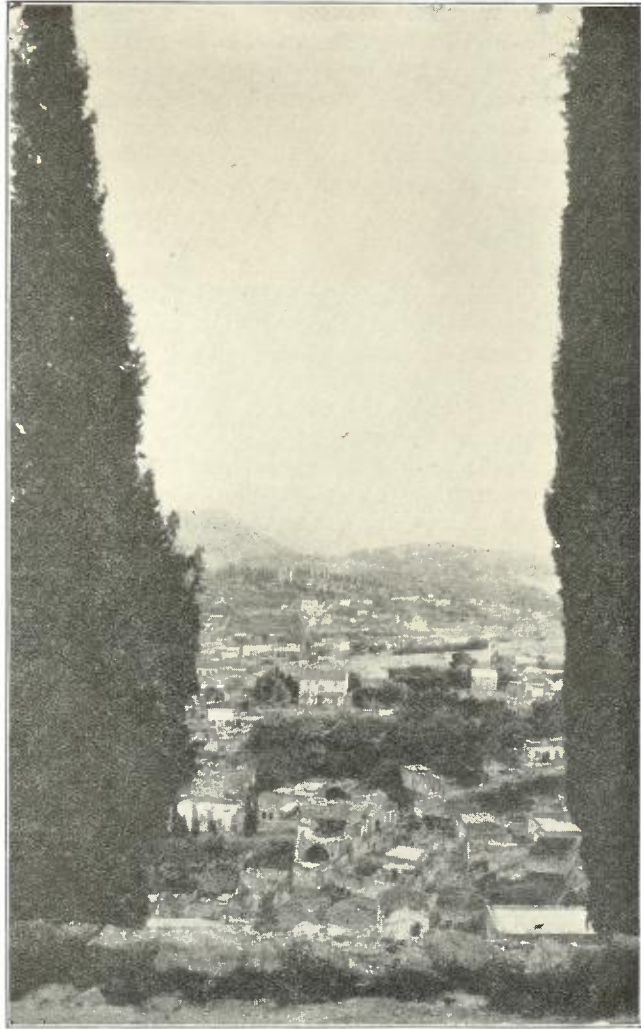
Links loopt een steile, erg verwaarloosde weg naar Bethlehem omhoog. En nauwelijks zijn we boven, of we houden „halt” op het groote kerkplein. Aan den oostkant ligt de eeuwenoude „Geboortekerk”.

Een vreemd bouwsel, zooals 't daar ingeklemd staat tusschen kloosters en wereldlijke gebouwen. Maar niet weggedrukt. Imponeerend, die opeenstapeling van steenen, de zware steenmuren, de kleine toegangsdeur en de weinige vensters. Fijn staat tegen den hemeleen heel oud kruis op een topgevel.

Wat zal ik zeggen? Ik had mij van Bethlehem iets anders voorgesteld. De poëzie van de kerstvertellingen miste ik er heel erg. 't

Stadje is banaal. De menschen zijn wel Christenen, maar houden hun winkeltjes toch den heelen Zondag open om kruisjes en ik weet niet wat voor grofgeld den vreemdelingen aan te smeren.

De kerk spreekt van strijd. Van de drie portalen zijn er twee dichtgemetseld. Van één is een klein poortje opengelaten, dat de communicatie met de buitenwereld vertegenwoordigt. Men moet diep bukken, om binnen te komen. Hoe vaak is die kleine poort de plaats van heftige twisten en bloedvergieten

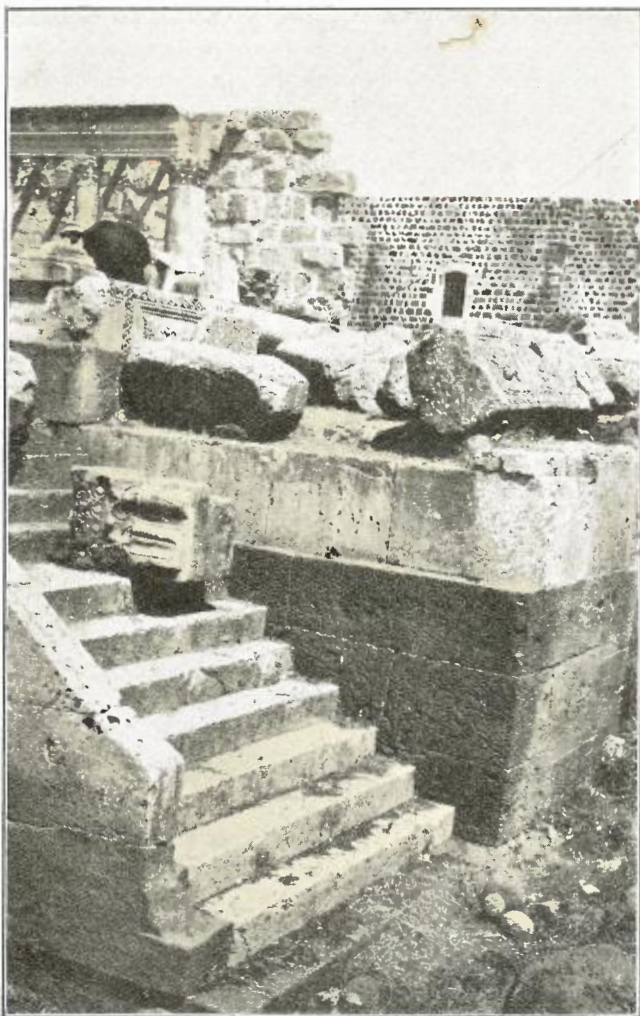
NAZARETH, UIT HET WESTEN GEZIEN

geweest en waarlijk niet alleen van vreemden. Waarom nu 't poortje, dat feitelijk in een heel groote poort is vrijgelaten, nog gehandhaafd wordt? De Turken hadden niet lang geleden nog de beleedigende gewoonte bij slecht weer hun vee, ezels en kameelen in de kerk samen te drijven. 't Poortje maakt 't den kameelen en ezels ten minste onmogelijk. Om tegen die ongewenschte bezoekers het koor te beschermen stond tot voor enkele jaren een stevige steenen muur dwars door de basiliek. Maar, wat daar in 't koor-gedeelte valt te beleven, is veel erger. De groote kerk, met haar vier rijen zuilen en hooge ruimte staat er nu rustig en veilig. Maar niet alzoo 't koor. Wij staan als Protestanten verstomd over zooveel onheiligs bij elkaar. Dat onder één dak menschen van verschillende kerken hun eeredienst kunnen onderhouden, dat is ontroerend mooi! Maar als ze 't nu maar konden, zonder elkaar te hinderen. Boven de spelonk, waar onder veel lampen, aan verschillende kerken behoorend, dus: bron van twist op zichzelf, de geboorteplek is aangegeven op voor ons zeer onaesthetische wijze, krakeelen Grieken, Roomschen, Armeniërs met elkaar. Een voorbeeld: links staat een Armenisch altaar. Een groot kleed bedekt de steenen er voor. Maar 't kleed is schuin afgesneden, immers van een deur, die toegang geeft tot een Roomsche kapel loopt een Roomsche, „recht”, een pad, naar den grot-ingang. Daarop géén Armenische kleeden. Mij werd verteld, hoe dit kleed de bron van moord en doodslag wordt, als 't ook maar een paar centimeter te ver gelegd is na een schoonmaak. Een groot raam valt u op, vol vuil en spinrag. En ge vraagt u af: vanwaar die verregaande vervuiling? Ach: geen van de vrome Christenen gunt den ander 't recht van 't onderhoud van het raam. Toen heeft de Turk beslist, dat niemand schoon zou maken. En — of nu de plek, met de zilveren ster in de grot onder 't altaar al of wel de plaats is van de geboorte des Heeren — allen hier houden 't er vast voor! Maar van den geest des Heeren geen spoor onder deze belijders van Zijn heiligen naam. De Roomsche geestelijke, die naar de geboorte-grot gaat, neemt een knuppel mee, in de Roomsche Kerk staan de knuppels voor de broeders klaar, de Roomschen zijn n.l. in de minderheid, en moeten zich maar voor verdediging klaar houden.

Wanneer wij Bethlehem verlaten, is het met een zwaar hart. Hier ziet men, hoe èrg 't onder Christenen kan toegaan. Behoede God ons, dat het in onze landen niet zóó wordt!

In Bethlehem is hij geboren. In Nazareth opgegroeid. Als ik u in Bethlehem zou laten staan, zou ik geen rust hebben. Gelukkig: Nazareth is zóó heel anders. Geen kerken en monniken. En die er zijn, kan men ontloopen.

Ik zou u wel mee willen vragen naar 't heerlijke Galilea. Steil gaat 't oude voetpad uit de vlakte van Jisraël, door de droge wadi omhoog tegen de eerste heuvelen. Maar dan: een vriendelijk dal met begroeiide heuvelen rondom. Veilig ligt er de witte stad tusschen de hooge cactus-wegen en olijvenhoven. 't Hotel al dadelijk ademt rust en zindelijkheid. Het voedsel staat beter aan. Maar dan: die tochten alleen door 't stadje, 's avonds in 't maanlicht op den heuvel achter 't hotel. Hoe wonderlijk stil ligt 't landschap. Een paar cypressen teekenen zich scherp af. Zilver-

KAPERNAÛM, TRAP VAN DE SYNAGOGE

liefst van al! Kapernaüm! Dat ik daarmee eindig! 't Is niet met opzet, en toch — ja, 't is goed, om de waarschuwing te vernemen: „Gij Kapernaüm, dat tot den hemel verhoogd zijt, gij zult tot de hel toe neder gestooten worden!” (Luc. 10: 15.) Toen wij 's morgens héél vroeg het meer van Gennésareth overstaken van Tiberias uit, was 't verwonderlijk mooi varen.

Langzaam zonken de bergen, waartegen de stad ligt, weg in 't blauwe verschieft. Naar 't westen opent zich de vlakte van Gennésareth en donker teekent 't geboomte van Magdala zich af. Heel ver blinkt

achtig blinken de boomen. Hier heeft de Heere Jezus gezeten! Hier dwaalde zijn blik over de huizen van Zijn Nazareth. Gespeeld, gewerkt, gedacht, véél gedacht heeft Hij hier. Bij de bron, waar nog 's avonds de groote kruiken worden gevuld, bij dezelfde bron heeft Hij gestaan, wie zal zeggen, hoe vaak! Op 't platte dak, waar nog 's avonds de vrouwen haar matje uitspreiden en koelte zoeken, heeft Hij gezeten! Bij den dorschvloer, waar nog op voorvaderlijke wijze 't rijpe graan wordt opgegooid, heeft Hij gezeten en verkeerd te midden Zijns volks. Nazareth! Stad des Heeren in heel bijzondere zin — van alle plaatsen in Palestina zijt gij mij 't

„de stad op een berg” Safed, dat niet verborgen blijft, omdat 't op een berg ligt. Dan naderen wij na een paar uur varen de noordelijke oevers. Bruinrood verheft zich niet ver van den oever de heuvelreeks. Wij landen te Kapernaüm. D. w. z. ter plaatse waar 't gelegen heeft. Links grazen groote kudden zwarte geiten. Vóór ons: een kleine Franciscaner nederzetting, waar de moede pelgrim héél gastvrij en hartelijk wordt ontvangen. Rechts achter een laan van prachtige palmen: een groot ruinveld.

Bouwvallen van het trotsche Kapernaüm, dat met Chorazim en Bethsaïda, plaatsen die vlak bij gelegen hebben, ter helle toe werd vernederd. „Omdat zij zich niet bekeerd hadden” (Mt. 10: 20). En toch: hoeveel wonderlijks is op deze eigen plaats geschied op Zijn Woord. Hier staan wij temidden van de bouwvallen van een synagoge, die nog niet heel oud was, toen de aardbevingen alles verwoestten. Naar veler gedachten — natuurlijk moeten er ook weer velen zijn, die de opvattingen van anderen bestrijden — staan we bij den bouwval van de synagoge, waarvan gesproken wordt Luc. 7: 5, het bouwwerk van den Romeinschen kapitein. Inderdaad is de stijl sterk beïnvloed door het buitenland, al zijn er ook het typische Joodsche ornamenteringen te vinden.

In deze plaats heeft de Heiland menigmaal gestaan. Hoe vaak is Hij de steenen trap, die naar den ingang leidt bestegen. Hier zijn de woorden gesproken: „Die in Mij gelooft, heeft het eeuwige leven!” (Joh. 6: 47) In deze weken gaan de gedachten uit naar de kribbe in Bethlehem, naar Hem, die — toegenomen in genade bij God en de menschen — Zijn leven gesteld heeft voor de Zijnen voor géén andere prijs dan: die gelooft in Mij!”

Zoo heerlijk-eenvoudig en toch zoo volkomen-genoegzaam: in Hem te mogen gelooven en te léven, ook al nadert de dood; al getuigt dag aan dag tegen ons, eeuwig te leven.

Heb dank, Heer! dat wij nog eens weer op uw wegen mochten gaan. Zien het land, dat gij hebt liefgehad. Dat ons hart zich geheel aan uwe wegen gewen'!

JAN SANDERS

DOOR K. LANTERMANS

AL duk' was de meestersjong bij de ouwe Kee geweest, um ze op te beuren ien d'r ziekte. Nou zattie wer veur d'r bed: ze zou 't wel nie lang mer make.

„Bliefde lang op 't dêrrep, meesterke?”

„Nee! De vrouw en de kiender kos ik van 't jaar nie meebringe: 't is allemaol zoo duur. Nou blief ik hier maar 'n paor dage. En dan goi ik wer de wereld ien.”

„Ache nog 'n week blijft, kunde de ouwe Kee nog mee hellepe begrave.”

„Niet zoo bedroefd weze, Kee. Ge kunt nog best wer opknappe: ge bint al zoo duk¹⁾ slecht²⁾ geweest. Toen ikke nog 'n kiend was, sukkelde gij al.”

„Och jong, sukkele is 't geweest van m'n twintigsten jaor af. En nou bin ik t'r zeuventig.”

„Vertel me nou toch 's wat van oe leve, Kee. Van oe geluk, en van oe ongeluk. Is 't leve riek veur ou geweest? Of êrrem?”

„Praot t'r niet van, meesterke. As t'r gin ongeluk was, dan kos ik van geluk spreke. Ik heb me altoos gelukkig genuumd, as ik niet ongelukkig was. Allinnig zoo umme-ende-bij m'n twintigste jaor was 't geluk, vol geluk. Daor hedde zeker wel 's van gehurd, wor?”

„Ja. Wel zoo wat. Mar ik weet 't toch niet goed. Vertel 't me eiges 's.”

„Och, wat zoude d'r nou aon hebbe! Vertelsels van 'n oud wief.”

„Wilde me niks vertelle? Vertrouwde me niet?”

„Dat witte wel beter En 't is waor ook: as ge weer komt, dan kan Kee oe niks mer vertelle. Kom 'n bietje dichter bij 't bed zitte. Geef me 'n bietje waoter Zoo dank oe ik geluuf, da 'k wer 'n bietje beter wor.”

Ze streek mitte rimpelhand de grieze haoren onder de witte muts. Toe stook ze de lippe veuruut, mummelde wat op de bribbels zonder tand en dee de mond los um te gaon praote. De deur van de kamer gong los, en Kee zei tegen 't djenje, dat de huushouwing veur d'r dee:

„Anna, godde³⁾ gij erst 'n brood haole?”

Toe keek ze ernstig mitte flauwe oog naor 't meesterke.

„Zie zoo, menneke, nou zien we allinnig. Nou zal ik ou 's vertelle van 't geluk en de dwaosheid van 'n jonge djen. Toen gij d'r nog niet ins weurt. Ou vaoder was hier nog niet ins meester: den Ouwen Otter was t'r nog. 't Was anders 'n best kjelje, ou vaoder, heur, ik mot altoos mar aon 'm dinke, as ik ou zie.”

„Mar begin nou toch te vertelle, Kee. Ik geluuf, dache me wer

1) vaak 2) heel ziek 3) ga

veurde-gek wilt houwe, krek as toe ik nog zo'n jungske was en gij me d'r mit 'n zekske zout op uut stuurde, um musse te vange Mar nou vertelde gij van oe eige, heur! Was 't niet mit 'n jong uut Herreveld?"

„Nee. Uut Zette. Sanders hietten ie, Jan Sanders We hadde al meer as 'n jaor gevreje, toen hier 'n nije ondermeester op 't dèrrep kwam. Och, dat de kjel den dardendaagse koors ien de wieg gekrege en hier nooit gekomme was Die lag me aon de kop te sjenke mit z'n mooie woordjes, dat ik t'r heelemaol beduusd van wier Scholmeestersvrouw te worre, dat leek mien beter as mit Jan de kiepekremer Ik gaf Jan d'r aon Die is toen ien die tied naor de Oost gegaon of naor Amerika Jong, wat bin ik laoter veur m'n grutsigheid gestraft. Mit Jan Sanders zou ik gelukkig geworde zien En nou is 't mien heele levent ziekte gewest En dat is de straf 't Kwam erst al mittie aonranding Daor hedde wel over heure praote zeker?"

„Nee, nooit!"

„Op 'n aovond, da'k naor de schuur wou, um kachelhout te haole, wier ik ien ins van achteren aongevat en tege de grond gegooïd. Toen ik wer bij m'n eigen zelvvers kwam, lag ik hier op dit eigeste bed, mit 'n gat ien de borst, van 'n mes Ze hadde me aongerand. Gurtse de veldwachter, en ok de burgemeester het t'r altoos kermisvolk van verdacht, dat hier onder de liendeboom stond mit 'n tent. Mien vaoder die toen nog leefde, had die dag krek 'n vet keujen afgeleverd. Nou hat die kjel uutte de tent mit m'n vaoder staon te praoten over 't keuje en die had gevraagd, hoeveel hij nou wel van de slager ien Aorem veur zo'n vèrreke kreeg. En nou docht Gurtse, dat die kjel dat geld had wille stele. Nou, dat kon wel. Wat zegde gij! Mar mien hadde ze wille vermoore. Dat is zeker. Mar ik bleef leve. 't Gesukkel duurde wel 'n vol jaor, en recht gezond bin ik nooit mer gewest."

„En de meester? Kwam die duk naor oe kieke?"

„Binde gek? Gin eene keer! Al gauw daarop is hij hier eweg gegaon. Hij had mar 'n bietje mit 't djenje gespeuld. 'n Fris gezichje. En 'n mooi lief had ik. Ja, ge mot nou niet naor me kieke. Dat is t'r van jaor tot jaor wel afgegaon. Krek as de grutsigheid van binne Toch bin ik duk nog dankbaar, dat den Heer me zoo gestraft het. Want nou heb ik geleerd mien vertrouwen op den Heer te stelle, en niet op minse. . . . En toch gelef ik duk, dat as ik mit Jan getrouwd was, dat ik dan den Heer ok nie vergete zou hebbe. 'k Heb zoo duk mit den Heer ligge vechte".

„Hedde laoter nog wel 's van 'm gehurd?"

„Nee, nooit mer. Of ze ien Zette gehurd hebbe, hoe 't hum vergaon is, dat weet ik niet: ge durft t'r ok niet zoo naor te vraoge, wor? 'k Heb t'r laoter toch zoo duk spiet van gehad, dat ik hum had afgezeïd. En as ik 'm dat nou mar eene keer had kunne zegge. Van die spiet, mein ik. Nou is tie meschien allang dood. En as dat mit mien en hum verrekend was, dan zou ik ok mekkeliker kunne stèrreve. . . . 't Zal toch wel nie lang mer dure. . . ."

Ze gong achterover op 't kusse ligge van de muuiheid. Zoo lag ze

wat uut te ruste van al 't praote. Ze was ok wat overstuur deur a 'ie naogedachtenisse, zei ze.

Mar nao 'n poske beurde ze de kop wer op. Toe hebbe die twee, die ouwe en die jonge, nog 'n heele poos mit mekaore liggen en zitte te fluustere. Over wat? Och, daor het nou gin mins wat mee te make.

Diejen eigesten avond is Kee nog gesturreve. De meestersjong stond 'n paor dage laoter bij d'r graf mit traon ien de oog. Want àl z'n jongesverdriet, en àl zin jongesvreugde, Kee had t'r gern naor geluusterd, as hij 't heur zat te vertelle. Zoo duk wastie gegaon naor 't kleine huske ien den achterstraot um Kee op te zuken ien d'r ziekte. En astie dan terugkwam, was *hij* de getrooste, èn niet *zij*.

Daorum stond die jongekjel mit 'n bedroefd hart aon Kee d'r graf.

't Zal zowat 'n jaor daornao gewest zien. dat de meestersjong ien 'n groote stad ien 't Tehuus veur Onbehuusde kwam en daor veur die vrakke van minse van den Heere Jezus stond te vertelle. Daorbij liet hij 't nog al 's 'n inkelde keer uitkomme, dat minse, die veul werreking ien d'r hart hebbe, meer last ondervienden um d'r eigen ien 't goeie spoor te houwen as andere, die daor mar heerleven as de plante, en bij wie 't leve zoo zuutjes verbijschiet as 't waoter van de Vlore Zeeg en de Wetering.

Nao de preek zattie zo'n bietje mitte dirikteur te naobere. Ze hadden 't netuurlik veul over de manne, die daor ien dat huus 'n onderdak viende.

„Ze komen uit alle hoeken van 't land”, zei de dirikteur, „en overal op de wereld zijn ze geweest. Ze weten heel wat meer van 't leven te vertellen dan U of ik. Die menschen kennen 'n kant van 't leven, die voor de meesten van ons onbekend is. Ze blijven hier 'n paar weken, maanden soms, en dan gaan ze weer verder. Vooral als de lente in 't land komt, hebben ze heelemaal geen rust meer. Dan gaat 't hun als de vogeltjes: ze willen de wijde wereld in. Slechts enkelen komen hier geheel tot rust. Die blijven hier dan voorgoed. Zoo hebben we er hier 'n paar, die al tien of twaalf jaar bij ons zijn.

Klop, klop, gong 't opte deur.

„Binnen!” riep de dirikteur. . . „Zoo Jan, wat is er?”

„Ik wou die meneer graag even alleen spreken. Kan dat?”

„Best. Ga dan eerst maar koffie drinken. Dan zal ik je wel laten roepen”.

Jan weg.

„Dat is er nu een, die hier al meer dan tien jaar is. Hij zal wat te vragen hebben over uw preek. Want hij denkt flink na. We hebben hier soms wel knappe lui: 'n advocaat, 'n schoolmeester, dominee, allemaal verlopen luitjes. De drank natuurlijk. Maar vroom is Jan niet, hoor. Hij geldt hier onder de lui zowat voor vrijdenker”.

„Maar is 't dan wel vertrouwd, dat ik alleen met hem ben? U hebt hier het uitvaagsel van de maatschappij, als U zelf zegt”.

„Geen gevaar bij! Jan is de beste vent van de wereld. Ik kan me maar niet begripen, dat zoo'n goeie vent zich niet heeft staande kunnen

houden. Die drank, die drank! Nu is hij oud en kan de kost niet meer verdienen. Maar vroeger toch wel! Hij moet in Amerika geweest zijn. Ik zal 'm roepen".

Nao 'n hortje of 'n ding sting Jan ien de kamer.

„Wel man, wat is er van je dienst?"

„U had 't daar straks in de preek over kersenplukken. Weet U wel, dat zoo'n jongen geen *spreuwenjongen* heet?"

„Ja zeker: die heet eigenlijk *kersenkeerder*. . . . Waarom lach je?"

„Kan meneer Betoews praote?"

„Best heur! En gij?"

„'k Zij d'r jong geweest!"

„Waor vandaon?"

„Van Zettel!"

„Ikke uut Valburg", zei meneer.

„Daor bin ik ok wel 's geweest, ien m'n jonge jaore".

Hij streek de haor achter 't oor, krabde zich eiges 's op de kop, trok de vingers as 'n kam deur de haorige baord, en veegde de neus af.

„Hoe hiette?"

„Sanders, Jan Sanders . . . Kende me soms, dache me zoo aonkiect?"

Meneer keek 'm 'n hortje strak aon en zei:

„'k Zal niks meer zegge, as dit eene, dan begriecte me wel: Kee!"

Jan keek veur zich op de vloer en pruttelde:

„Ien lange jaore he'k niet over de Betoew kunne praote. En nou ik m'n eige moedertaol wer heur, wordt 't me zoo kienderechtig van binne. 'k Heb oe hier duk zien loope. 'k Wiest ok, dat ge uutte Betoew kwam. Maar ik dorst oe erst niet aon te spreke. Mar toen gy 't daor strak zoo over kerseplukke had, zag ik m'n eige wer opte leer ien den boom staon. Ik zou wel 's gern wat wille vraoge."

Jan mos t'r bij gaon zitte. Ze stoken 'n sigaor aon en meneer zei zoo:

„Nou zien we twee Betoewse jongens".

„Ja! Mar den eene meneer, en den andere verongelukt. Ik zal gauw de krêjemars blaoze. Kiek, nou komme die uitdrukkinge ok werum. Nog 'n poske en dan is Jan 'm gepiept".

„Waor hedde al zoo gezeute, naodat ge uut Zette gevluucht bent?"

„Ien Amerika, ien Canada en ien Californië. Veul geld verdiend as bakker op fabricke. 'k Bin ok 'n paor keer werum geweest. De leste keer mitte vrouw".

„Binde dan egelik getrouwd?"

„Gewest! . . . 'n Beste vrouw . . . zoo verstandig ien alles. Goed veur de huishouwing. Mar d'r zat gin gevuul ien. Alles verstand. Ik durf zegge: we hebben 't goed bij mekaor gehad. As ze was blieve leve, was 't nooit zoo *wied* mit me gekomme . . . Toch had ik altoos 'n ander idee van den trouwdag gehad. Ze was 'n Ingelse. Als U 'n Engelsch boek voor me hebt: Engelsch lees ik graag".

„Gern!" zegge ze ien de Betoew, wor?"

„Nee: ik schei er mee uit: ik praat geen Geldersch meer: 't maakt me maar van streek . . . Toen de vrouw gestorven was, ben ik 't stuur

heelemaal kwijt geraakt. 't Ging in Amerika met me van den berg af. 'n Rijke Hollander heeft me in New York op de boot geholpen. En daar stond ik in Rotterdam. Zwerven langs de straat van jaar tot jaar. Ook 'n paar keer door de Betuwe. Maar nou ben ik hier tot rust gekomen".

„Kiender hedde niet gehad?"

„Laten we Hollandsch spreken, meneer. Door dat Betuwsch denk ik weer aan Zetten, aan Valburg en aan m'n moeder. Dat is niet goed voor me".

„En ik wou hier zoo gern as twee Betoewse jongens zitte te praote. Die zwerver uut Amerika die ken ik niet. Mar Jan Sanders uit Zette die ken ik, en daar wou ik 's wat van heure, umdat ik Kee zoo goed gekend heb en zooveel van d'r gehouwe heb. Hedde gij nog wel 's wat van Kee gehurd?"

„Ja. 'n Ouwe schoolkameraad uut Zette schreef me nou en dan. Deze zomer kreeg ik 'n brief van z'n zoon en die schreef, dat z'n vaoder gestorven was, en Kee uut Valburg ook Ze zien allemaol dood En nou zit dat hupke botte nog hier, en geet nog mar niet kepot. Vluke zou ik wille, krek als vroeger, toen ik uutte Betouw vort gegaon bin, en jenever drinke, en de boel kepot slaon. 'n Kan jenever achter mekaor, en alles, alles vergete Verdomme!"

„Jan, Jan, nu ken ik je weer niet".

„Dat weet ik wel, dat U me niet kent! En geen mensch hier!"

Hij sprong van de stoel overend. De lippe trilden 'm en 't schuim stond 'm opte mond.

„Ik ga hier weg!" knarste de kjel tusse de tand deur. „Hier 't huis uit Nee, blijf maar van me af Laat me de deur uit Er is water genoeg in de stad Vort met 't beest! Vort met de schooier! Verdomde wereld! Laat me d'r uit! Ik ben m'n eigen baas!"

„Daar gaan zitten!" kommandeerde meneer. Hij vatte 'm bij den êrrem en douwde 't ouwe kjelje op te stoel. Wat had de kjel z'n eigen overstuur gemakt! Hij zat maar mitte rooie zakdoek deur 't gezicht te vege, en trok elleke keer aon de kraag van de jas.

„Dat had je me voor twintig jaar niet hoeven te probeeren, meneer! Ik zou je gekregen hebben!"

„Ik ben net zoo goed 'n Betuwsche jongen als jij: ik gebruik ook 's graag m'n handen voor 'n vechtpartij! Ik kan ou wel baos, menneke. Ik had je nog wel van Kee willen vertellen. Ik weet veel meer van haar dan jij. En ik heb ook veel langer van haar gehouden. Weet je wel, dat ik de laatste ben geweest, met wie ze gesproken heeft? En dat ik met 'n bedroefd hart bij haar graf gestaan heb? En zou je dat wel gedacht hebben, dat ze de laatste middag van haar leven met mij zooveel over Jan Sanders heeft gepraat?"

Jan wier kalmer. Hij keek mitte ouwe oog mar naor meneer. De ooge wieren 'm vochtig. Hij zat maar mitte zaddoek tusse de vingers te friemele. Meneer zei 'n poske niks en keek 's 't venster uut.

„Kiek nou, meneer", begon Jan, „nou kan ik m'n eige wer nie mer baos. Dat hedde d'r nou van. Waorum hedde ok mit dat Betoews ge-

praot al die ouwe herinneringen opgehaold? Ik zou d'r van kunne schrouwen as 'n klein kiend".

„De goeie Jan komt weer boven. En die zou ik zoo graag 's heelemaal zien".

„De slechte Jan, zou ik zegge!"

„Nee: de goeie! Die aan z'n moeder denkt. En aan Kee! Je moet me nog 's wat van je moeder vertellen".

„En as ik daar strak 's 'n mes getrokken had? 't Zou de eerste keer niet zijn!"

Meneer noom 'n meske utte zak, waar ge mit alle geweld nog gin muus mee dood had kunne make. Dat hieldie Jan veur en zei:

„Kom mar op, as ge durreft! Valburg bove! Zetten ien de geut!"

„Flauwe kul!" zei Jan verechtelik en keek naor 't raam.

„Krek zoo menneke, flauwe kul. Mar van ou is 't ook flauwe kul, dache me niet eerlik wilt laote zien, hoe ge nou over oe eige dinkt, nou ge 'n ouwe kjel geworden bint. Ik ken die Betowse jonges wel. Ze wille wel wat zegge, mar 't wil de keel niet uut. 't Is krek, of t'r 'n ballek ien de keel zit. Daor wille de woorde niet overheer".

Toen keek Jan meneer onderzुकend aon. En toe meneer dat zag, proetste 't t'r ien ins bij hum uut:

„Ik heb 'n bodschap veur ou, van Kee. Heur leste bodschap. En dat is, dat ze ou deur mien vergeving vraogt veur alles, wat ze aon ou ongeluk gedaon het. . . . Eiges kan ze 't niet mer doen. . . . Mar ze lit ou deur mien zegge, dat ze ou al lang vergeve het. . . . want die kjel utte kermistent was 't niet gewest. Mar gin mins is 't ooit te wete gekomme, zei ze me, want 't mes, (ge wit wel: dat opte Nimweegse kermis gekocht was) dat mes het ze laoter, toen ze 't ien de dreuge zeeg gevonde het, daolik ien de kachel gesmete. Mar ze had ou alles vergeve, Jan, en 't geheim jaore lang ien heur hart gedrage, as 'n straf veur 't onrecht, dat ze ou aongedaon had.

Woude nou soms wete, wat Jan mit 't meesterke toen nog bepraot het, daor ien de kamer van 't Tehuus? Vraog t'r mar niet naor: ge zult 't van mien niet heure.

Nao 'n ketiereke dee meneer de deur veur Jan los en zei:

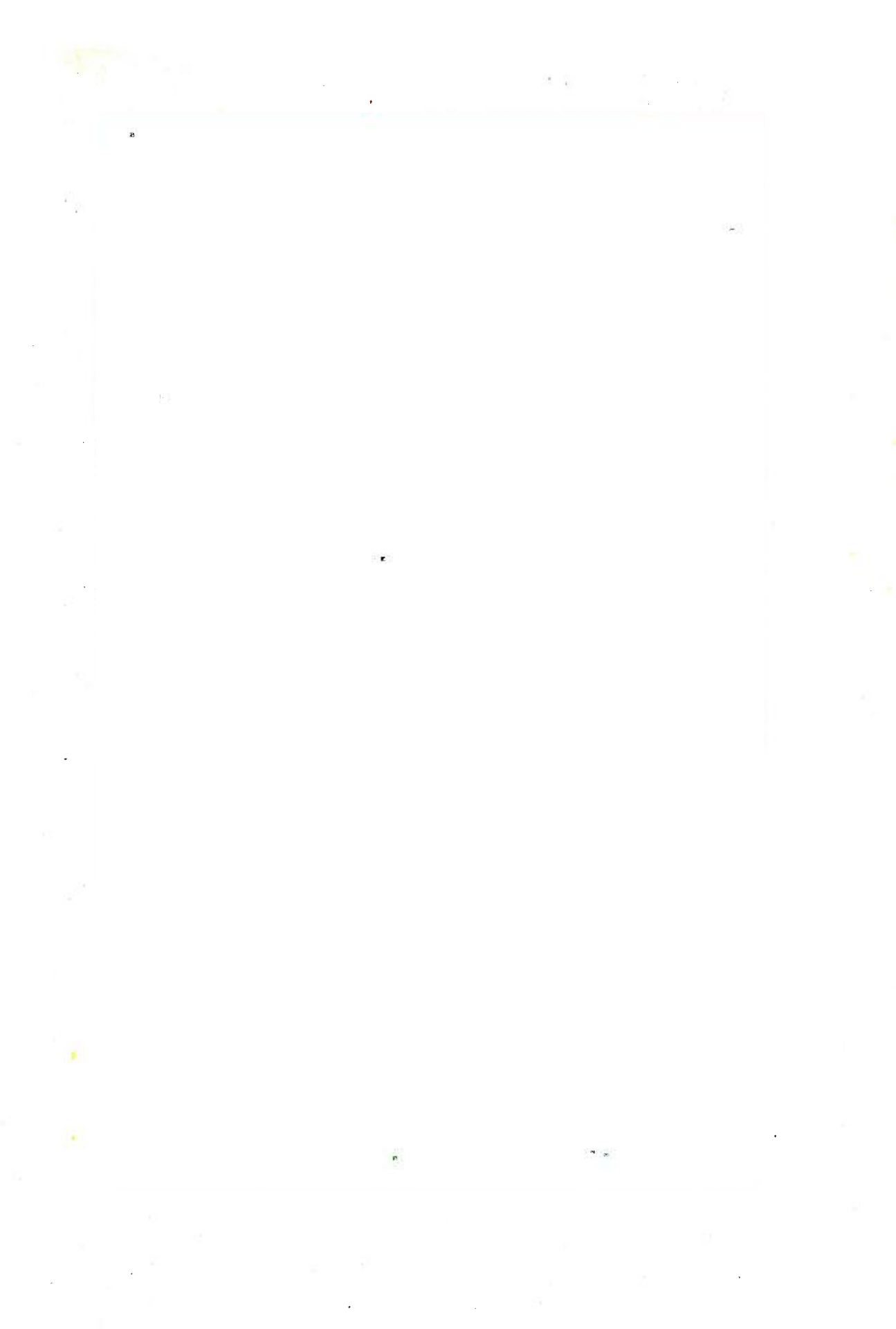
„Goed dan. De volgende Zondag kom ik wer 'n poske praote. Mar dan: schonne hand, den baord en 't haor geknipt, en ok geschore. Vraog den directeur mar um 'n Zondags pak".

Wat gawe die twee minse mekaore hartelik de hand.

Diejen eigeste Zondagmiddag gong de dirikteur van 't Tehuus nie wandele mitte vrouw. Hij bleef tuus. En elleke keer kwam de kjel 's ien de werkzaol kieke, waar de kjels zatte te lezen en te slaope. Jan zat mar ien 'n hoek veur zich heer opte grond te kieke.

Die week kwam de meestersjong (zuwwe mar zegge) duk bij den dirikteur vraoge, hoe 't gong mit Jan. Mar daor mërrekte Jan niks van.

Den andere Zondagmiddag um twee uur was Jan wat fijn aongez-

Zulde 't doen? Dat is de leste wuns van Kee, dat 't zoo wïed mit ou nog 'n keer komme zou. Zulde 't doen?"

„Gij het nooit mit me over die dinge gesproken ien de leste weke as ge bij me was en toch was al ou praote preeke veur me . . . ik zal 't doen veur Kee en veur 't meesterke.”

Toen gong 't meesterke gauw eweg. Hij zou den anderen aovend werum komme.

Mar dat hoefde niet.

Den andere mërrege kwam den oppasser van 't Ziekenhuis 't meesterke vertelle: „De directeur van 't Ziekenhuus laat U zeggen, dat Jan Sanders van nacht om twee uur overleden is.”

„Och man, dat spijt me.”

„Had meneer betrekking op hem?"

„Nee, heelemaal niet. Hij kwam uit dezelfde streek als ik, anders niet.”

„'t Mot anders 'n goddeloos mens geweest zijn, meneer. De zuster vertelde me nog, dattie van nacht, toen hij haast niet meer praten kon, nog maar had liggen vloeken. Jezus. Jezus mot hij maar gezegd hebben. En zoo is hij de eeuwigheid ingegaan.”

WINTER IN HET PARK

DE GEBOORTE VAN CHRISTUS IN LEGENDE EN OVERLEVERING

DOOR A. L. GERRITSEN

Burne Jones, een bekend Engelsch schilder, die vele bijbelsche tafreelen op het doek heeft gebracht en daarbij menigmaal zich liet leiden door hetgeen traditie en volksgeloof, fantasie en legende aan de geschiedenis heeft toegevoegd, stelde eens een schilderstuk ten toon, voorstellende de ster van Bethlehem. Een dame, die haar bewondering uitsprak over het werk van den kunstenaar, vroeg hem of de voorstelling nu wel overeenkwam met de werkelijkheid. Ze had er bezwaar tegen dat door de fantasie van schilders en schrijvers de waarheid geweld werd aangedaan.

„Mevrouw,” was het antwoord van den kunstenaar, „het is te schoon om niet waar te zijn.”

Inderdaad ligt er een diepe zin in de uitdrukking van den Engelschen schilder. Niet of het precies overeenkomt met wat in werkelijkheid is gebeurd drukt op een verhaal of een beschrijving het stempel der waarheid. Wat in schoonen vorm een eeuwigheidsgedachte tot uitdrukking brengt of een zedelijke waarheid demonstreert is waar, al mag het niet als historie worden beschouwd.

Inzonderheid in de eerste eeuwen van het Christendom werden de spaarzame berichten, die in de Evangeliën over de geboorte van den Zaligmaker zijn opgenomen, aangevuld met allerlei verhalen die eenvoudige vrome zielen van mond tot mond deden gaan.

In de Middeleeuwen, toen het bijgeloof hoogtij vierde, ontstonden verhalen van wonderen en mirakelen, die maar al te gereeden ingang vonden en menigmaal het ware geloof deden schuilgaan onder het wonderbaarlijke. Onder al hetgeen daarvan tot op onzen tijd is overgebleven of weer uit het stof der eeuwen is opgediept, is veel beuzelachtigs en veel dat ons tegen de borst stuit. Maar er is ook veel bij dat moet worden beschouwd als een poging van geloovige vromen om de hoogste waarheden in edelen vorm uit te dragen in de wereld.

Na deze korte inleiding gaan we onze lezers, aan de hand van een artikel in „The Methodist Recorder” een kijkje geven in de wereld van overlevering en verdichting, die in den loop der eeuwen is ontstaan rondom de kribbe van Bethlehem.

De vermelding dat Jezus in een spelonk zou geboren zijn komt reeds voor bij Justinianus. In een der Apocriefe Evangeliën, de Pseudo-Mattheus, wordt verhaald dat Maria, na haren zoon gebaar te hebben, de spelonk heeft verlaten, in een stal is gegaan en aldaar het in doeken gewonden kindeke in een kribbe heeft neergelegd, waar een rund en een ezel het eer bewezen. Ongetwijfeld heeft men op die wijze de algemeen verbreide meening dat Jezus in een spelonk was ter wereld gekomen, in

overeenstemming pogen te brengen met de vermelding bij Lukas, dat de jonggeborene in een kribbe was neergelegd.

Enkele van de schoonste voortbrengselen van de verbeeldingskracht die zijn vastgeknoopt aan de kribbe des Heeren, gaan uit van de gedachte dat heel de natuur hulde bracht aan den geboren Zaligmaker. De apocriefe evangeliën geven een sensationeele beschrijving van hetgeen de natuur te aanschouwen gaf, toen de Zoon Gods op aarde verscheen. Op verschillende plaatsen werden schitterende lichtglansen waargenomen, die aanduiden dat er een keerpunt was gekomen in de wereldgeschiedenis. Alle beweging werd voor een oogenblik onderbroken, alsof de geheele natuur even moest pauseeren om gelegenheid te hebben getuige te zijn van de geboorte van Christus. Tegelijkertijd vertoonde zich een opgeheven hand in het luchtruim en bleef daar eenigen tijd zweven. Vogels werden opgehouden in hun vlucht en bleven in de lucht zweven in een staat van verbazing, die hun den vleugelslag belette. Alles op aarde en in de lucht was een oogenblik als versteend door het gevoel van een vreeselijk noodlot. Hoe vreemd de indruk ook is, die dergelijke meeningen op ons maken, de bedoeling er van om getuigenis af te leggen van de wereldomvattende beteekenis van Christus' komst op aarde, en dat in overeenstemming met de begrippen die destijds gangbaar waren, kan ons niet onsympathiek zijn.

De traditioneele voorstelling van dieren, die in den stal van Bethlehem aanwezig waren en het geboren kindeke vol eerbied hulde brachten, werd ingegeven door de begeerte om de heerschappij van Christus over de levende natuur aan te toonen. De middeleeuwsche kunst stelt het meestal zoo voor, dat een os en een ezel tegenwoordig waren toen Jezus op aarde kwam. Terwijl vrome herders en van verre gekomen Wijzen de beteekenis zagen van het Kind in de kribbe, erkenden de beide dieren, vertegenwoordigers van de stemmelooze helpers van den mensch, wiens lot door Christus komst dragelijk zou worden gemaakt, Hem als den Koning des Hemels.

In Ierland ging de sage dat bij de geboorte des Heilands een winterkoninkje de hulde kwam brengen van de gevederde wereld. Evenals het winterkoninkje in verband wordt gebracht met Christus' geboorte, deed men dat het roodborstje met zijn kruisiging. En zoo ontstond het Engelsche rijmpje: *The rabin and the wren*

Are God's two holy men

waarin beide vogeltjes worden voorgesteld als twee aan God gewijde beestjes.

Er zijn verscheidene schoone legenden, dragers van de gedachte dat de natuur bij voortdurend zich de beteekenis bewust is van Kerstmis. Zoo verhaalt men dat de haan, die alle andere dagen begint te kraaien als de dageraad aanbreekt, op Kerstavond reeds bij zonsondergang begint en heel den Kerstnacht door zijn gekraai doet hooren, alsof hij weet dat deze dageraad alle andere in beteekenis overtreft en hij een gebeurtenis moet in herinnering brengen, die aan het menschelijk geslacht een nieuwen en nimmer eindigenden dag van licht en blijdschap heeft gebracht.

De sage zegt dat de „Roos van Jericho,” ook bekend als „Roos van

Maria," op Kerstmis haar bladeren veel wijder opent dan op overige dagen, waardoor aangeduid wordt dat ook de bloemen des velds Christus eeren. Een oude legende brengt den oorsprong van de roos in verband met Bethlehem. Een vroom Christen-meisje was onrechtmatig veroordeeld tot den dood op den brandstapel. Ze bad tot God of Hij haar wilde verlossen en tot verbazing van wie het vonnis zouden voltrekken konden de takkebossen niet tot branden worden gebracht. Kort daarna werd opgemerkt dat uit de houtmijt, die men achteloos had laten liggen, geheimzinnige bladeren ontsproten en daaruit groeiden de eerste rozen op aarde. De verkoolde takken droegen roode rozen en die, welke niet door het vuur waren aangetast, witte. Het ligt voor de hand dat deze grillige sage werd ingegeven door de gedachte dat de stad in Juda, die aan de menschheid den Zaligmaker schonk, ons ook heeft begiftigd met de hooggewaardeerde bloem, die fleur en geur verschaft aan de omgeving, waarin de mensch verkeert.

De Franschen vertellen een aardige legende in verband met de Kribbe waarin Jezus werd gelegd. De Heiland, zoo zeggen ze, deelde met de dieren rondom hem het hooi om er op te liggen. Geen zachte peluw of warme wollen deken was bij de hand om de doeken waarin Hij was gewonden aan te vullen. Maar tusschen de sprietten van het hooi bevond zich eenig veracht onkruid, dat opgegroeid was tusschen het gras in de weide en met het hooi in de schuur was verzameld. De stengels van het onkruid luisterden naar het gezang der engelen. Ze werden bekoord door de blijde lofzangen der herders. En beseffend de heerlijkheid van het teere Kindeke in de kribbe trachtten de onaanzienlijke onkruidstengels Hem hun hulde te brengen. Ze strekten hun stengels uit, de rose bloesems gingen open en langzamerhand weefde het onkruid een kroon rondom het hoofd van het Heilige kind. Later zou Jezus met doornen worden gekroond, maar nu in dit stadium bedekte een krans van bloemen zijn hoofd. Later zouden de menschen Hem de wreede kroon van den haat op het hoofd drukken, maar nu, in de kribbe, bracht het nederige onkruid Hem hulde door Hem met een kroon der eere te versieren. Het is Heilig Hooi, zeiden de omstanders toen ze het opmerkten en sedert dien bleven de aardige bloempjes dien naam behouden.

De legende heeft de geboorte van Christus ook in verband gebracht met de gelijktijdige gebeurtenissen in het Romeinsche Rijk. In den Romeinschen Senaat, zoo wordt verhaald, was voorgesteld aan Keizer Augustus goddelijke eer te bewijzen. Maar alvorens dat te aanvaarden besloot Augustus het oordeel van de Sybille Tiburgia in te winnen. Het was een verrassend antwoord dat hij ontving. Hem werd getoond een altaar boven hetwelk hij, zwevend in de lucht, een maagd waarnam met een kind in de armen. Terwijl een indrukwekkende stem hem riep: Dit is het altaar van den levenden God. Op den Capitolinus, een der heuvelen waarop Rome gebouwd is, werd later een kerk gesticht, de Ara Coeli, naar men zegt op dezelfde plek waar Keizer Augustus stond toen hij dat visioen had.

De bedoeling van hem, die dit verhaal bedacht, was duidelijk te

doen uitkomen dat alle aardsche heerschappij niet kan worden vergeleken bij het Koningschap van Christus en dat terwijl kruiperige vleiers Augustus trachtten wijs te maken dat hij meer was dan een aardsch vorst, een koning op aarde was gekomen, die, al scheen hij gering en onbekend, eens met Goddelijke macht bekleed over het Heelal zou heerschen.

Ook aan pogingen om de geschiedenis van de herders in het veld van Efrata uit te breiden heeft het niet ontbroken. De apokriefe Evangelien stellen het voor dat ze vier in getal waren en weten zelfs hun namen op te geven: Misael, Achaël, Cyriacus en Stefanus. Latere overleveringen voegen hieraan toe dat twee hunner tot den kring der discipelen hebben behoord: Judas en Simon Zelotes.

Aan den hoogbejaarden heilige, Simeon, is een verhaal verbonden dat in zekeren zin een tegenstelling vormt met de bekende legende van den Wandelenden Jood. Was het den laatste niet vergund de rust van den dood te vinden vóór de wederkomst des Heeren, Simeon, die eeuwen te voren reeds zou geleefd hebben, was bestemd te leven totdat de Zaligmaker geboren was. De legende luidt aldus. Ptolemeus Philadelfus, de beheerscher van Egypte, richtte tot Eleazer, die omstreeks 260 vóór Christus hoogepriester te Jeruzalem was, het verzoek geleerde mannen naar Alexandrië te zenden ten einde de Hebreeuwsche Schriften in het Grieksch over te zetten. Eleazer zond twee en zeventig rabbi's, zes van ieder der twaalf Israelietische stammen, naar Egypte en een der voortreffelijkste geleerden onder hen was Simeon. Bij de verdeeling van den arbeid werd hem de vertaling opgedragen van de Profetieën van Jesaja. Met ijver zette hij zich aan den arbeid, dien hij biddende aanving. Toen hij gekomen was aan de plaats: „Zie een maagd zal zwanger worden,” meende hij dat die uitdrukking niet geheel juist was, bovendien dacht hij dat een letterlijke overzetting door de Grieken zou misverstaan worden, zoodat hij vertaalde met een Grieksch woord dat „jonge vrouw” beteekende. Den volgenden dag zijn werk nog eens overlezend bemerkte hij hoe het woord dat hij gebruikt had was uitgewischt en de letterlijke vertaling ingevoegd. Een tweede en ook een derde maal herplaatste hij het eerst gekozen woord, maar telkens werd het verbeterd door de hand van een engel. Toen was hij overtuigd dat deze woorden een gewichtige profetie inhielden en werd hem geopenbaard, dat hij zou blijven leven totdat ze zouden vervuld zijn. Reeds bijna drie honderd jaren had hij op aarde vertoefd en steeds hartelijker werd het verlangen om tot zijn vaderen te worden verzameld. Bij gelegenheid van de voorstelling des Heeren in den tempel werd het hem duidelijk, wederom door eene openbaring, dat hij aan het einde was gekomen van zijn lang leven. Hij nam den Zaligmaker in zijn armen en verklaarde: „Nu laat Gij Heer Uw dienstknecht gaan in vrede naar Uw Woord, want mijne oogen hebben Uwe Zaligheid gezien.”

De romantische bijzonderheden die allengs zijn gegroeid rondom de geschiedenis van de Wijzen uit het Oosten zijn welbekend. De Evangelien berichten niets omtrent hun aantal, maar de overlevering heeft getracht deze leemte aan te vullen. Eenige van de leiders der kerk in de

eerste eeuwen begunstigen de voorstelling dat er twaalf Wijzen zijn geweest. Waarschijnlijk werd men daartoe gebracht door de overeenkomst met het getal der stammen Israels en dat der Apostelen. Meer algemeen werd aangenomen dat er drie zijn geweest. Evenwel, hoezeer minder onwaarschijnlijk, is toch ook dit getal niet meer dan een gissing. Het feit dat er drie soorten van geschenken werden aangeboden: Goud, myrrhe en aloë, is ongetwijfeld de aanleiding geweest om het aantal van hen die deze schatten brachten op drie te stellen. Hun namen waren Caspar, Melchior en Balthasar. De eerste heette koning van Tarsus te zijn, de tweede koning van Arabië en de derde koning van Seba. Achtereenvolgens werden ze gezegd te behooren tot de nakomelingen van Japhet Sem en Cham. Men wilde daarmede aanduiden dat alle rassen, zoowel Ethiopiërs als Semmieten en Grieken, in Christus hun behouder en hun voorbeeld hebben. Caspar werd beweerd een oud man te zijn geweest, Melchior van middelbaren leeftijd en Balthasar een jongeling, waarmede aangeduid werd dat Christus voorziet in de nooden der menschen in iedere levens-periode. Als bijzonderheden uit hun latere geschiedenis wordt nog vermeld dat ze, in hun land teruggekeerd, afstand deden van hun koningstroon omdat ze den door hen aangebeden koning wilden eeren door zijn armoede na te volgen. De apostel Thomas zou hen, na hun het Evangelie te hebben verkondigd, hebben gedoopt.

Voor hetgeen de legende verhaalt van Artaban, den vierden Wijze, verwijzen we naar „Verleden en heden,” uitgave Neerbosch' Boekhandel.

KERSTFEESTVIERING IN ENGELAND EN DUITSCHLAND

In Engeland en Duitschland maakt men van Kerstfeestviering heel wat meer werk dan ten onzent. Vooral in Engeland.

Merry Christmas d. i. 't blijde Kerstfeest, is het meest populaire feest der Engelschen en wordt bij onze burenen van overzee gevierd door rijk en arm, door jong en oud, met een opgewektheid en vroolijkheid, waartoe men den ernstigen kouden Brit niet in staat zou achten. Een half jaar van te voren verheugt hij er zich al op en begint hij er iets voor weg te leggen.

Naar de aloude gewoonte, reeds in de eerste eeuwen door de Kerk aangenomen, duurt Christmas-time in Engeland van

25 Dec. tot 6 Jan. In 't begin van December ziet men allerwegen de toebereidselen maken. Wyl een Engelschman niet vroolijk zijn kan als hij niet overvloedig kan eten, natuurlijk in de eerste plaats vleesch, moet daar allereerst voor gezorgd worden. Vóór het Kerstfeest komen dus de vee-tentoonstellingen en dan de uitstalling van prachtstukken in den slagerswinkel, waar in dien tijd geen Engelschman voorbijgaat zonder een begerlijken blik op al die heerlijkheid te werpen. Ook aan den kruidenierswinkel ziet men dat Kerstmis nadert. Achter de groote ruiten worden enorme hoeveelheden rozijnen, krenten geconfijte oranje- en citroenschillen opgestapeld, artikelen die onontbeerlijk zijn bij de bereiding van den Kerstpudding.

Een Engelsche Kerstavond zou niet volmaakt zijn als er de pudding ontbrak. Van 's Konings tafel op Windsor af tot in de armste hut van den daglooner prijkt de donkerbruine „plumpudding” (plum = rozijn) versierd met onafscheidelijke palmtakjes. De palm speelt n.l. bij de Kerstfeestviering in Engeland een voorname rol. Daarmee versiert de slager zijn stukken vleesch, de kruidenier zijn winkel en de huismoeder haar tafel. Iedere Engelschman betoont op den Kerstdag de grootst mogelijke gastvrijheid en de armen ontvangen rijke gaven om het schoone feest op de vroolijkste wijze te kunnen vieren. Het Kerstmaal onderscheidt zich niet alleen door de veelsoortigheid der spijzen maar ook door bepaalde gerechten, die er niet op mogen ontbreken. We noemden reeds het vette rundvleesch en de pudding. Daar moet nog bijgevoegd worden een kalkoensche haan.

Kerstboomen ziet men niet bij onze Britsche naburen en hoe kerkelijk en godsdienstig het Engelsche volk moge zijn, de blijdschap op „merry

slenterende publiek zet de welbespraakte speelgoedman zijn spulletjes op den grond, of houdt ze u voor den neus. Nu eens snort een blikken automobiel uit den speelgoedwinkel langs de voeten der voorbijgangers, dan weer laten groote of kleine kooplui met een vertrouwen dat verbazing wekt, stoombootjes op wielen, voortbewogen door een eenvoudig uurwerkje tusschen het publiek doorscharrelen, dat met lankmoedigheid uit den weg gaat voor al dat klein gedoe. Bijzonder toegeefelijk is de politie, die anders elken straatventer onverbiddelijk wegjaagt en slechts enkele courantenjongens en bloemenverkoopsters, die sedert lang dat voorrecht genieten, met vree laat. De dienaren van Hermandad zien niet, willen niet zien dat, ondanks alle verordeningen, kleuters van vijf of zes jaar houten schaapjes te koop bieden, dat anderen, wat ouder, bonte piassen van papier uitventen, bijna even groot als zij zelve, anderen handel drijven in Kerstboomkaarsen of in „boschduvels”, waaronder een bromwerktuig wordt verstaan, dat uit een papieren trommel bestaat, die met paardenhaar aan een houten handvat hangt, en wanneer het gezwaaid wordt een gebrul als van een beer maakt, vooral wanneer het paardenhaar wat nat wordt gehouden. Bovendien gaan de houten ratelaars te keer. Uit hun rumoer en den bas van den „boschduvel” wordt het heerlijke(?) concert van wijlen de Kerstmarkt gevormd. Het heeft haar overleefd en beheerscht nu nog de geheele Kerstdrukke te Berlijn.

De vette gans, de reebout en de Weihnachtstolle, welke laatste ook bij ons ingang begint te vinden en het niet noodig acht zijn naam te verhollandschen, zijn kenmerkend voor het Deutsche Kerstmaal.

DE KERSTENGEL

NAAR HET DUIJSCH DOOR P. MONS

IN de kleine gezellige kinderkamer begon het reeds te schemeren, maar het meisje, dat bedrijvig heen en weer liep, had de lamp, welke op de tafel stond, nog niet aangestoken, omdat de maan zijn zachte schijnsel door de heldere ruiten liet vallen.

„Ziezoo”, sprak het meisje zachtjes voor zich uit, en liet onderzoekend de blik door de eenvoudige, doch gezellige kamer dwalen.

„En nu moet ik mijzelf nog even opknappen, en dan krijgt mijn kleine pop zijn mooie pakje aan, niet, klauteraartje?” Zoo babbelde zij en boog zich daarbij over een knaapje, dat in het midden van de kamer op een voetenbankje zat en zich bezighield een wollig schaapje op wieltjes onbarmhartig aan het vel te plukken, maar nu, daar het meisje hem een kus in het halsje drukte, van pret begon te kraaien.

„Mooi vent, je bent een lieve kleine peuter, maar een beetje geduld moet je nog even hebben. Want eerst moet ik mij verkleeden, want het is vanavond feest, het is Kerstavond. Nu kijken alle engelen uit den hemel op de aarde neder en zingen: Vrede op aarde en Eere zij God in den hooge. . . . En waar zij zien dat aardige kleine jongens wonen, zooals Jacob, daar komen zij binnen en brengen mooie kerstboompjes met mooie en goede dingen eraan”

Beide, kind en jeugdige verzorgster, waren aan deze soort conversatie blijkbaar gewend, want het kind juichte, brabbelde en kraaide er maar doorheen en het meisje babbelde onafgebroken voort, terwijl zij haar lange blonde haren kamde en tot dikke vlechten vlocht, deze als een krans om het hoofd legde, waarover ten laatste als voltooiing der feestkleedij een sierlijk kapje kwam, gelijk de meisjes in het Schwarzwald plegen te dragen. En toen zij een eenvoudig schortje over de dichtgevouwen donkere rok gedaan had, streek zij er de handen liefkozend overheen.

Haar blik bleef op het kleedje, haar mondje stond stil en er om heen plooidde zich een weemoedige trek. Zij zuchtte en haar gedachten verwijlden in het land van herinnering.

Het kleedje had haar moeder genaaid en als afscheidsgeschenk medegegeven. Haar moeder ach.

Het meisje steunde in gepeins de kin in de hand en haar afwezige blik dwaalde door het vensterruit naar den maan, die op dat oogenblik juist achter een wit wolkje verdween en hierdoor de kamer in het donker hulde. Misschien had de maan een traan ontdekt en bescheiden zijn bleek aangezicht gesluierd.

Een onwillige uitroep van den kleine deed haar uit heur gedroom opschrikken en het donker ontdekken.

„Wordt het zoo donker”, zij rees verschrikt op, „en dat blijft

maken, „stuur mij niet weg in den kouden winternacht” Zij klemde zich vaster aan het kind, als verwachtte zij van die zijde bescherming en medelijden. Doch de woede der vrouw nam daardoor nog meer toe. Blind van razernij sleurde zij het meisje overeind om het dan weer neer te stooten en met den stok, welken zij voor het aansteken van den boom gebruikt had en die zich nog in haar hand bevond, op haar los te slaan. Toen eindelijk haar krachten uitgeput waren, schreeuwde zij met krijschende stem: „Zoo, nu vort met je, naar buiten, de straat op, daar kan je over je schanddaad nadenken, dat je mijn kind vermoord hebt”. Hierop pakte zij het meisje opnieuw beet, stiet haar voor zich uit tot aan de huisdeur, rukte deze open en het meisje bevond zich in den kouden avond in de donkere straat. De zware deur viel met een smak in het slot terug.

„Moord, moord” flitste het door het arme, doodangstige hart, dat in onuitsprekelijke jammer naar troost en hulp dorstte.

Door lichaams- en zielepijn overmand, was het meisje voor de deur neergezegen; de zachte, diepe sneeuw, die de straat bedekte, nam haar op als een koel bed en bette den gloed der pijnlijke ledematen. Maar hier durfde zij niet blijven, zij voelde, dat zij vooruit moest. Al haar kracht tezamen rapend, wankelde zij heen. Het huis, waar zij gediend had, stond in een afgelegen stadsdeel, de straten lagen eenzaam, slechts enkele voetgangers haastten zich, van eigen gedachten vervuld, door de rustig vallende sneeuw, naar hunne woningen. En het meisje wilde ook niet opgemerkt worden. Zij was uitgestooten, onder alle vroolijken dezen avond een eenzame ongelukkige. Een zware misdaad drukte op haar hoofdje. Wie kon die van haar afnemen, wie haar daarvan bevrijden? Maar had zij werkelijk een misdaad begaan? Een moord? Moest zij dan niet voor het gerecht komen? Waarom had dan die vrouw haar op straat gegooid? Moest zij niet nog veel erger lijden? Al deze gedachten warrelden door het arme gekwelde meisjeshoofd en dreigden haar van de zinnen te berooven. En met wankelende schreden liep zij maar voort, voort.

Zij wist niet waarheen.

Dichter en dichter vielen de sneeuwvlokken op de in kerststemming verkeerende aarde, al dichter vielen zij. Ook op het meisje, op haar gekwetste schouders en brandende hoofd.

Steeds lichter werd haar geest en zij kon hare gedachten niet meer vasthouden. Als vogels in hun vlucht zag ze allerlei beelden komen en verdwijnen.

„Nu wordt het spoedig tijd, nu komt spoedig het Kerstkind, dat neemt mij dan mee en brengt me naar huis.” Deze gedachte lichtte plotseling in haar op. Ja, naar huis, naar haar verre moeder.

En zie, daar kwam het werkelijk reeds, het Kerstkind, heel van verre, in een wit kleedje, op het hoofd een gouden ster, die de gehele ontrek verlichtte, en met glinsterende vleugelen, haar tegemoet.

Ontelbare kleine lichtgestalten zweefden om het Kerstkind heen. Nader en nader kwamen zij, tot ten laatste de Engel vlak voor haar stond en haar de weeke, witte hand op het pijnlijke hoofd legde. O, wat verkoelde

dat heerlijk, hoe zacht sloten zich nu haar brandende oogleden, hoe rustig klopte nu dat arme kleine, wild bewogen hart!

„Wil je met mij meegaan, Cathrina”, ving de Engel aan met zoo zacht klinkende stem, zooals zij nog nooit een menschelijke stem had hooren klinken, „het is spoedig tijd om in de kerk te zijn; daar zullen wij eerst heengaan en aanbidden. En dan breng ik je naar huis. Je weet, daarboven in het Schwarzwald, daar, waar aan de vijver bij de weiden de hut van je moeder staat”. — Maar hoe wist de Engel dat alles, en hoe kwam het, dat hij de gedachten van haar hart kon raden?

„Hoe heet u dan?” vraagde het meisje, „en vanwaar komt u?”

„Ik heet Gabriël, en woon in het land van het Licht en ben die- naar aan Gods troon.” Toen zeide het meisje: „Dan, Engel zeg mij wat er van mij worden moet, want ik heb zoo zwaar gezondigd”. Zij drukte de handen voor de oogen en weende hartstochtelijk.

„Maar weet je niet, arm menschenkind, dat nu de Heilige Nacht ingeluid wordt”, antwoordde de Engel, „de nacht, dat God zelf vleesch geworden is, om alle zondaren op aarde tot zijn kinderen te maken?”

„Ja, dat weet ik”, en het meisje zag licht, „onze dominee en moeder hebben het mij dikwijls verteld”.

„Je weet het”, zeide de Engel, „dat is echter niet genoeg, geloof je het ook van harte, dat Christus Jezus op de aarde is gekomen om zondaren zalig te maken? Eerst dan ben ook jij vrij van je zonden!”

Het meisje zag stralend op naar den verkondiger der blijde bood- schap. En toen deze zijn glinsterend aangezicht mild tot haar overboog, toen wist zij, dat haar misdaad van haar genomen was.

„Maar nu opent zich het Godshuis en is het tijd, op te gaan. Zie daar komen de menschen reeds aan.”

Het meisje keek achterom. Ja, daar gingen ze allen op, ook de meisjes, met wie zij 's avonds aan den bron gepraat had, of Zondags in het park op een bank gezeten. Allen kwamen zij in feestkleedij en ieder droeg een licht in de hand, met gele of witte of groene vlammen. Dat verscheen haar alles zoo wonderlijk en zij vatte haar begeleider vaster de hand; die echter voerde haar in de wijde ruimte van het Godshuis dat in een veelkleurig lichtmeer was herschapen. Was dat wel hetzelfde kerkje, waar zij anders iederen Zondag naar toe ging? Zeker het was 't. Maar het scheen, als gingen de pilaren in steeds vager wor- dende vormen in onafzienbare verten verloren; en boven, inplaats van het eenvoudige gewitte plafond verhief zich een uit licht en lucht gewe- ven, wonderlijk gewelf, waaruit lichtstralende engelenkopjes zonder tal nederwaarts blikten en in duizendstemmige echo een jubelend Hallelujah lieten hooren. En daartusschen klonken de klokken zoo machtig, zoo diep — maar ook zoo zilverhelder en rein, zooals haar oor nog nooit kerkklokklanken bereikten. Beneden echter, in het schip der kerk, bewoog zich de bonte menigte op en neer, echter zoo geruischloos, als waren het de opgevaren zielen hunner lichamen. En ofschoon zij menigeen toeknikte, zoo kende haar toch niemand, het was, als weken zij schuw voor haar terug.

WINTERAVOND

„Laat ons verder gaan, ik word hier bang,” fluisterde zij haar begeleider toe. „Ja,” antwoordde deze, „het is tijd, dat wij weer van hier gaan. Wij komen anders nooit vanavond nog thuis bij je moeder.”

En zoo wandelden zij samen op den besneeuwden landweg door het dal, tot daar, waar aan gene zijde de hoogte dicht beboscht en stijf stijgt. De nachtelijke hemel was bedekt met zware wolken en de maan was beneveld; maar niettegenstaande lichtte een wonderlijke glans door lucht en hemel. En dwarrelde ook de sneeuw in dichte vlokken om hen heen, lag ook de sneeuw hoog op de slapende aarde, zij voelde toch geen natheid of koude of moeilijkheid; het was als zweefde zij over den grond. En in het bosch! Hoe fonkelde en glinsterde het tusschen de zwaar met sneeuw belaste twijgen en takken! En dikwijls, als het in het bosch lichter werd, doemde een onafzienbare verte voor haar op en zij blikte heen over hoogten, van waar schuimende beken zich met melodisch suizen in diepe watervallen stortten, of omlaag in wijde dalen, waaruit schitterende kasteelen met veel bont-verlichte vensters omhoog staken. En zoo gingen zij voort, bergop en bergaf door den geluidloozen nacht, over de zwiigende aarde.

De Engel had niet meer gesproken. Slechts bij wijlen onderbraken de vragen van het verwonderde meisje de stilte, en zij verwonderde zich steeds weer opnieuw over de antwoorden, welke haar de engel gaf, en zij vraagde hem, hoe het kwam, dat hij zoo precies alles wist van deze groote aarde.

De Engel zag met een geheimzinnigen glimlach op haar neer: „Je weet zeker niet, dat ik reeds duizenden jaren dag aan dag de aarde bezoek, om op bevel van mijn Heer heiligen dienst te verrichten bij de stervenden.”

„En doet u dat gaarne?” vroeg het meisje.

„Ja, heerlijk is het wel, en schoon, als ik zielen vind, die den kostbaren gift niet versmaden, die ik hun geef, maar als zij onzen dienst verachten en van geen zonde en vergeving weten willen, dan is het moeitevolle arbeid.”

En de Engel verborg zijn aangezicht en zweeg.

Dan echter verhief hij de vleugels en zeide: „Kom, want het morgenrood wenkt reeds, en mijn tijd is spoedig heen. Ik heb dezen nacht nog veel meer te doen.”

Daar voelde het meisje zich plotseling opgeheven en met krachtige vleugelen weggedragen.

Een tijd lang zweefden zij zoo voort, tot het meisje zag, hoe beneden hen langzamerhand lichten ontstoken werden en hoorde, hoe van de torens de klokken in langerekte tonen hun klanken lieten hooren.

„Alles viert Kerstfeest”, meende de Engel. „Nu zijn wij er spoedig. Daar”, hij wees met de vinger op een eenzaam huisje, uit welks kleine ruiten zich een roodachtig licht over de sneeuwvlakte uitgoot, „daar woont je moeder.”

Een zoete pijn doortilde het kind.

„Moeder, — wat zal zij zeggen, als ik nu kom, wat zal ik antwoorden, als zij vraagt, waarom?”

Zij drukte zich vaster in den arm van haar begeleider.

„Wees stil en vrees niet”, fluisterde de Engel en drukte het bevende meisje tegen zich aan. „Zie, ik verkondig u groote blijdschap, die alle volkeren wezen zal.”

Hij kuste haar op het voorhoofd en was verdwenen.

En waarheen? En waar was zij zelf gebleven? Waar was al de glans en de tooverachtige schoonheid, waarvan zij zoo even nog omgeven was? Zij sloot de oogen en liet zich willoos zinken in het wilde tumult, dat haar plotseling in zich op nam en dreigde haar in een diepen afgrond vol verwarring te laten vallen.

Een zwarte nacht beknelde haar zinnen. Zij voelde slechts, dat zij steeds dieper en dieper wegviel en toen voelde zij zich omvat door twee armen.

Haar heele hart was vol kinderlijk verlangen uitgegaan naar hare moeder en toen

„Moeder, moeder”, riep zij, breidde de armen uit en opende de oogen, die eindelijk weer ontwaakt waren om met klaren blik de dingen te zien.

Maar schrikkend sloten zij zich snel weer. De oogen, die vol spanning haar gezicht bekeken, waren niet die van de geliefde moeder, maar van de gevreesde Mevrouw, die, bij het ontwaken van het meisje, het luidbegroetende knaapje op de schoot hield en de hand zacht over de bleeke wangen van het meisje liet glijden.

En aan het voeteneinde van het bed stond een groote, ernstige man, die het meisje liefdevol toeknikte, toen haar oogen hem vragend aanblikten. Was dat niet de dominee? Ja zeker. Hij had haar eerst in de adventsdagen het heilig avondmaal gereikt en haar heimwee zoo weldadig gestild met de woorden: „Zalig zijn zij, die heimwee hebben, want zij zullen thuis komen”.

Maar hoe kwam dat alles?

En wie had haar op dit zachte bed gelegd? Wie haar in deze vreemde omgeving gedragen? Zij hief het hoofd op van het kussen, om zich te overtuigen dat zij leefde, maar zwaar zonk het op het kussen terug. Zij legde de hand aan het voorhoofd. Daar voelde zij de natte doeken, waarmede het omwonden was, en een vermoeden, wat er gebeurd was, kwam in haar op. Zij verschrok. De herinnering aan het daareven beleefde, schemerde in haar op. Schouderchokkend sloot zij de oogen en steunde zachtjes

Daar vatte Mevrouw vriendelijk en liefkozend haar hand.

Met een zachte klank in haar stem, zooals het meisje nog nooit van haar gehoord had, begon de vrouw te vertellen. „Hoor mij aan, ik heb je een geschiedenis te vertellen. Zij klinkt wel zeer eenvoudig, maar nochtans bevat zij een wonder. Want zij toont, dat God de harten der menschen verandert als waterbeken. En ook ik ben een ander mensch geworden en wat ik ten kwade gedacht had, heeft God ten goede gekeerd. **Je weet, ik was steeds opvliegend en toornig, ach, dikwijls een zeer booze vrouw.**”

Het meisje antwoordde niet, maar werd rood en wendde het gezicht naar de muur.

„Ja, ik was boos, ook als misschien mijn hart het zoo erg niet meende, wat mijn tong uitsprak. Maar er was mij niets dierbaarder dan mijn zontje. Toen kwam jij in mijn huis, en daar jij zoo goed was, zoo zacht en vroom, werd je mij een doorn in het oog. Maar toch werd jij mij onontbeerlijk en ik merkte wel, dat ik nimmer een beter kind-meisje voor mijn jongen kon hebben. En nochtans, toen jij Kerstavond, wellicht voor het eerst in je leven, nalatig was geweest, verheugde ik mij, dat ik mijn woede op je kon koelen. En dat de jongen niet dood was, hetgeen ik je in mijn razernij toeschreeuwde, dat had ik wel gezien. Maar het had toch best kunnen gebeuren, als jij niet zoo dapper geweest was om het vuur te blusschen. Zie, slechts enkele kleine wonden aan zijn hals heeft de jongen er van gekregen. . . .”

Tot hier kon de vrouw spreken, maar door berouw en aandoening bewogen, voleindde zij haar schuldbelijding minder gemakkelijk.

„In mij echter was op dien avond de oude Satan gevaren, zoodat ik in blinde woede hoorde noch zag. Ik sloeg je in mijn verblindings, zonder te weten waar — en dat ik je niet doodgeslagen heb, daarvoor heeft alleen God mij bewaart. Maar toen in den bewusten nacht het kind onophoudelijk je naam riep en om je jammerde, toen begon mijn geweten te spreken en nog eer de morgen aanbrak, heb ik het huis verlaten en je, door onrust voortgedreven, de heele stad door gezocht. Maar vergeefs. Toen ben ik eindelijk de kerk binnengeslopen en heb voor God geschreid en de gelofte gedaan, een ander mensch te zullen worden, als ik je slechts wedervond. En toen — en toen ben ik naar den dominee gegaan en heb hem alles gebiecht. Toen heeft hij mij een heilige belofte afgenomen, dat ik terug zou keeren van den weg des verderfs, en mij daarop bij de hand genomen en in deze kamer gebracht. Daar lag jij, als een doode zoo bleek. Ik was buiten mijzelf van schrik en vreugde. En toen de dominee mij verteld had, dat hij je 's morgens vroeg in een hoek naast de kerkdeuren gevonden had en je voor dood onder de sneeuw uitgehaald — je naar huis gedragen en als de Samaritaan verpleegd, toen ben ik op mijn knieën gezonken en heb God met luider stemme geprezen dat hij mijn zonde tot een heilmiddel gemaakt had. Drie dagen heb je daar zoo gelegen; en nu ben je het leven teruggegeven — ach, en alles, alles is weer goed. . . .”

„En de engel, die mij over berg en dal gedragen en mij beloofd had, mij naar moeder te brengen, waar is hij? Hebt U hem niet gezien? Of was werkelijk alles een droom?”

„Dat mag wel een droom geweest zijn, die het Kerstkind je gegeven heeft,” antwoordde de predikant met een warme glimlach, „maar Gods Engel is dan toch bij je geweest; hij komt hen te hulp, die in angst en nood verkeerden en het zijn ook moederarmen, waarin hij je gevoerd heeft.”

INHOUD

	Bladz.
DIVERSE SCHRIJVERS, <i>Wijze Woorden</i>	10
M. C. FALLETIN, <i>Kerstfeest en Kerstsymbool</i>	16
A. L. GERRITSEN, <i>De geboorte van Christus in Legende en Overlevering</i>	53
J. H. C. KAMSTEEG, <i>Kerstmis</i>	5
K. LANTERMANS, <i>Jan Sanders</i>	45
JAN LUYKEN, <i>Zieletaal</i>	36
WILLEM DE MÉRODE, <i>Kerstliedje</i>	34
P. MONS, <i>Charles Dickens' Kerstmisgeloof</i>	19
P. MONS, <i>De Kerstengel</i>	61
N. N., <i>Stille Nacht, Heilige Nacht</i>	11
N. N., <i>Kerstfeestviering in Engeland en Duitschland</i>	58
G. C. POSTMA, <i>Bethlehem, Nazareth, Kapernaüm</i>	39
W. A. P. SMIT, <i>Gedichten</i>	13
A. K. STRAATSMA, <i>Het Kerstwonder</i>	27
G. SWANBORN, <i>Bethlehem</i>	9
JOH. WAGENAAR, <i>Muziek</i>	24
J. M. WESTERBRINK—WIRTZ, <i>Winter</i>	26

**BOEKDRUKKERIJ DER
WEESINRICHTING TE
NEERBOSCH**
